

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ І ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Біолого-технологічний факультет

Кафедра технології виробництва продукції птахівництва та свинарства

Птахівництво

(терміни та визначення)

**Навчально-методичний посібник
для забезпечення самостійної роботи
студентів очної та заочної форм навчання з дисципліни
«Технологія виробництва продукції птахівництва»**

Біла Церква

2015

УДК 636.5:685.85

Рекомендовано вченою радою
біолого-технологічного факультету
(Протокол № від 2015 р.)

Укладачі: **П.М. Каркач**, канд. біол. наук; **В.І. Бесулін**, д-р біол. наук;
Ю.О.Машкін, **В.М. Гордієнко**, **В.Ф.Фесенко**, **П.І. Кузьменко**, **В.В. Більке-
вич**, канд. с.-г. наук.

Посібник для самостійних занять студентами очної і заочної форми навчання з дисципліни «**Технологія виробництва продукції птахівництва**» підготовки фахівців за спеціальністю: «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва»/ П.М. Каркач, В.І. Бесулін, Ю.О.Машкін та інш. – Біла Церква, 2015. – С. 52

Рецензенти: О.В.Борщ, А.Д.Качан, канд. с.-г. наук.

© БДАУ, 2015

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

Птахівництво (терміни та визначення)

А

Абдомінальний жир – внутрішній, листовий жир птиці.

Аборигенні тварини, аборигени — види й групи тварин, що здавна живуть у даній місцевості, де вони виникли.

Абсолютна вологість — кількість водяної пари, виражене в грамах, в 1м³ повітря в цей момент і при даній температурі, або пружність водяної пари, виражена в міліметрах ртутного стовпа в цей момент і при даній температурі.

Абсолютний приріст — показник збільшення живої маси, що характеризує ріст молодняку за оцінюваний період - це різниця між початковою й кінцевою живою масою птиці в даній період.

Авітаміноз — хвороба птиці, яка виникає при майже повній відсутності в кормах відповідних вітамінів, а також одна з форм вітамінної недостатності.

Адаптація — пристосування організмів до умов існування й органів до виконання певних функцій у навколишньому середовищі.

Акліматизатор — приміщення для вирощування молодняку птиці.

Акліматизація — пристосування тварин до нових умов існування.

Акранія — недорозвинення черепних костей у зародка, головний мозок оголено на 2-3 добу інкубації (причиною може бути висока стартова температура).

Аліментарна дистрофія — виснаження організму, що розвивається в результаті неповноцінної годівлі.

Алантоїс — тимчасовий ембріональний орган, який утворюється в яйці при розвитку зародка, служить органом дихання й місцем накопичення продуктів обміну.

Алопеція — захворювання, при якому у домашньої птиці випадає пір'я без їхнього відновлення.

Амінокислотна збалансованість — відповідність амінокислотного складу раціону до потреби птиці.

Амінокислоти — органічні (карбонові) кислоти, які є основною структурною частиною білків.

Амніон — тимчасовий ембріональний орган, який створює водне середовище для зародка й служить захисним пристосуванням від механічних ушкоджень.

Аморфоз (каліцтво ембріона) — зародок гине в 1-2-й день інкубації (замість тіла — безформна маса тканин).

Анабіоз — стан організму, при яким життєві процеси вповільнені до мінімуму й відсутні всі видимі ознаки життя; одна з форм пристосування організму до перенесення несприятливих умов середовища.

Анаболізм — хімічні процеси, при яких більш прості речовини, з'єднуються між собою, утворюючи більш складні речовини.

Аналатія — відсутність крил в ембріона птиці (3-4-й день інкубації).

Аналогія — подібність органів або їх частин різних по походженню, але однакових по функції. Органи, що виконують однакові або подібні функції, називаються аналогічними, наприклад крила птахів і комах.

Аналоги — подібність окремих особин або групи тварин по основних ознаках (живій масі, віку, породності і т.д.).

Анафтальмія — відсутність очей у зародка (проявляється на 2-3 добу інкубації).

Аномалія — відхилення від норми. Слабо виражена аномалія часто непомітна, тоді як сильно виражена приводить до каліцтва й знижує життєздатність організму.

Антибіотики — речовини, утворені в процесі життєдіяльності мікроорганізмів, здатні вибірково пригнічувати ріст мікробів або вбивати їх.

Антиоксиданти — речовини, які запобігають, або гальмують окислення жирів, жироподібних речовин та вітамінів у комбікормі.

Антитіла — білки сироватки крові й інших біологічних рідин, які виробляються у відповідь на введення чужорідних органічних речовин (антигенів).

Апарат керування — сукупність керівників, які в межах певної організаційної структури керування здійснюють управлінські функції, розробляють методи менеджменту, ухвалюють управлінські розв'язки й впливають на своїх підлеглих працівників. **А.К.** є складовою керівної системи організації.

Апетит — сильне почуття потреби в кормі; фізіологічний механізм, який регулює надходження поживних речовин в організм.

Аптерії — ділянки тіла птаці, позбавлені пір'я. Розрізняють бічні, шийні, черевні й ін. аптерії.

Аптеріоз — стан недостатньої опереності в птаці при зміні ювенального оперення.

Арахідонова кислота — незамінна кислота, має високу біологічну активність.

Ареометр — прилад для виміру відносної щільності рідини. Чим менше відносна щільність рідини, тим більше поринає в неї ареометр.

Ароморфоз — один зі шляхів біологічного прогресу (по А.Н. Северцову, 1931); пристосування, що виникає у деяких груп тварин у процесі еволюції, що підіймає процес обміну речовин на новий, якісно вищий щабель шляхом ускладнення організму в порівнянні з родоначальним.

Асиметрія дзьоба — верхня й нижня щелепи зародка розходяться на зразок ножиців (7- 10-е доба інкубації).

Асфіксія (ядуха) — виникає внаслідок недостатнього або повного припинення вступу в дихальні шляхи птаці повітря. Вона обумовлена кисневим голодуванням при надлишку вуглекислоти в крові й тканинах.

Атаксія — порушення координації рухів і розлад погодженості дій м'язів зародка або молодняку птаці.

Атонія — втрата нормального тонусу скелетної мускулатури й внутрішніх органів при значнім обмеженні руху птиці.

Атресія фолікулів — зворотний розвиток фолікулів, що не досягли фізіологічної зрілості (при зниженій секреції фолікулостимулюючого гормону гіпофіза).

Атрофія — зменшення розмірів органа або тканини з порушенням (припиненням) їх функції. Атрофія може бути загальною (кахексія) і місцевою, фізіологічною (при старінні), і патологічною.

Аукціон тварин — продаж племінних тварин або молодняку з публічного торгу покупцеві, який запропонував найвищу ціну.

Аутосексування — спосіб поділу за статтю добових курчат за забарвленням пуху або швидкості росту махового пір'я.

Аутосексні — курочки й півники, у яких після вилуплення чітко проявляються ознаки статевого диморфізму (забарвлення оперення або швидкість росту махового пір'я).

Аутосомальна карликовість птиці — зменшення розміру й маси тіла птиці на 30%, а також зниження виводимості яєць під впливом гена карликовості.

Ацефалія — відсутність голови в ембріона (1- 2-й день інкубації).

Аерогенна інфекція (повітряно-краплинна) — потрапляння інфекції в організм із вдихуванням повітрям.

Аерозольна вакцинація й терапія — проведення заходів щодо введення біопрепаратів і лікарських речовин у зваженому в повітрі дрібнодисперсному стані (аерозоль) для імунізації організму, профілактики й лікування захворювань головним чином органів дихання.

Б

Багаторазове - рівномірне комплектування дорослого стада ремонтним молодняком на протязі року.

Банк інформації — сховище зоотехнічної або племінної інформації сільськогосподарських тварин і птиці, використовується для аналізу й планування селекційно-племінної роботи.

Банківський кредит — кредит, який видається кредитно-фінансовими установами (насамперед банками) будь-яким господарським суб'єктам (підприємству, державі, фермерським господарствам, підприємцеві й т.п.) у формі грошових позик.

Барометрична обробка зерна — метод обробки зерна шляхом руйнування зернистої структури крохмалю (під тиском пари) з метою підвищення перетравності поживних речовин корму.

Батьківське — стадо, яке складається із самців і самок птиці, потомство яких використовується для виробництва харчових яєць або м'яса.

Безвигульне утримання — утримання птиці (різних видів) у закритих приміщеннях з використанням спеціалізованого обладнання: у клітках, на підлозі із глибокою незмінюваною підстилкою або без неї, на сітчастій або планчастій підлогах.

Безжовткове яйце — яйце, у якому відсутній жовток або є в незначній кількості.

Біле забарвлення оперення — забарвлення оперення птиці, обумовлене відсутністю пігменту в пір'ї.

Білки — це основні й найбільш складні речовини будь-якої клітини. По розмірах білкова молекула в сотні й тисячі разів перевищує молекули неорганічних з'єднань. Білкові молекули утворюються із простих з'єднань — амінокислот (у природних білках утримується 20 амінокислот). Поєднуючись у різній послідовності й кількості, вони утворюють велику різноманітність (відомо більш 1000 білків).

Білок яйця — це прозора речовина злегка жовтуватого відтінку, що оточує жовток. Білок яйця становить 60% маси яйця.

Білом'язова хвороба — порушення обміну речовин у молодняку птиці (індичок, курей, качок і ін.).

Бізнес-план — документ, який містить систему заходів або програму дій, визначений часом і місцем реалізації, погоджений з метою й ресурсами, а також спрямований на одержання прибутку.

Біо — частина складних слів, що вказують на відношення до життя, життєвих процесів.

Біогенетичний закон — закон, сформульований німецькими натуралістами Ф. Мюллером і Є. Геккелем (1866), потім розвитий А.Н. Северцовим в 1910 р. (теорія філембріогенеза). Сутність біогенетичного закону полягає в тому, що тварини в процесі індивідуального розвитку (онтогенез), переважно зародкового, повторюють найголовніші етапи розвитку ряду нащадкових форм (філогенез).

Біогеографія — наука, що вивчає розподіл організмів (систематич. одиниць і їх комбінацій — біоценозів) на земній кулі. Ділиться на географію тварин (зоогеографія) і географію рослин.

Біологічний контроль інкубації — комплексна оцінка яєць, режимів інкубації й добового молодняку.

Біологічний регрес — процес, протилежний біологічному прогресу. Виражається в зменшенні чисельності виду, звуженні ареалу, скороченні кількості підлеглих систематичних груп. Поступово приводить до вимирання даної групи організмів.

Біологічний ритм — рівномірне чергування в часі різних станів організму, біологічних процесів або явищ.

Біологічний цикл несучості — період від початку несучості до її закінчення. Цей цикл закінчується природною линькою.

Біологія — вчення про життя. Представляє комплекс наук про живу матерію: зоологія, ботаніка, генетика, фізіологія, біохімія, палеонтологія, морфологія, ембріологія, екологія, біогеографія й ін.

Біометрія — сукупність методів і приймань математичної обробки й аналіз масових кількісних показників вимірів ознак організмів, а також їх екологічних особливостей.

Біопрепарати — засоби профілактики, діагностики й лікування інфекційних захворювань птиці (вакцини, антигени, алергени, сироватки).

Біотермічне знешкодження калу — метод знешкодження калу птиці термофільними бактеріями (при температурі до 60-65 °С).

Біотехнія — система приймань і заходів щодо розведення в природних умовах диких корисних тварин і раціональному їхньому використанню. Передбачає охорону й розведення промислової птиці і звірів у мисливських господарствах, облік мисливсько-промислових тварин і прогноз їх чисельності, техніку й організацію мисливського промислу й мисливського господарства.

Біотин — водорозчинний вітамін. В організмі бере участь у реакції карбоксилювання при синтезі жирних кислот і стеринів

Біофізика, біологічна фізика — наука про фізичних і фізико-хімічних явищах, що протікають у клітинах і тканинах живих організмів, а також про дію фізичних факторів на організм. Вивчає кінетику молекулярних процесів, що лежать в основі біологічних явищ: росту, клітинного розподілу, біохімічних перетворень у живій цитоплазмі.

Біоценоз — співтовариство організмів; організована група популяцій рослин, тварин і мікроорганізмів, що живуть спільно в тих самих умовах середовища; історично створений комплекс організмів, характерний для конкретного біотопу. Біоценоз утворює з біотопом діалектична єдність; біологічну мікросистему більш високого рангу — біогеоценоз. Життя Б. визначається, з одного боку, біологічними особливостями утворюючих його організмів, з іншого боку — особливостями середовища (мікроклімат, ґрунт, рельєф і т.п.), які у свою чергу змінюються під впливом організмів, що утворюють Б. Кожний Б. характеризується відносно стійким складом тварин і рослин, що втримують основні ознаки даного Б. у часі й просторі.

Бластодерма (зародковий диск) — шар однакових клітин, що утворюється в результаті поверхневого дроблення яйця й покриває жовток. При частковій поверхневій дробленні на майбутній черевній стороні зародка бластодерма завжди утворює повздовжнє потовщення, що називається *зародковою смужкою*. За рахунок нього надалі формується головна частина тіла зародка. Одночасно частина клітин бластодерми розмножується й розташовується між поверхневим шаром і жовтком. Так утворюється зачаток ентодерми. Із цього моменту бластодерма стає ектодермою.

Бластодиск (зародковий диск) — шари клітин (бластодерма), розташовані на поверхні жовтка, його діаметр становить 3-5 мм.

Боксовий інкубатор — шафа у вигляді короба (камери), призначений для інкубації яєць і виведення молодяку різних видів птиці, де автоматично підтримується встановлений оптимальний мікроклімат, відповідний до вимог ембріона.

Бонітування — оцінка птиці за племінними та продуктивними ознаками для визначення їх племінної цінності й наступного використання (походження, екстер'єр, продуктивність, відтворні здатності і якість потомства).

Бонітувальна шкала при оцінці — передбачає поділ птиці на наступні класи: еліта-рекорд, еліта, 1-й клас і 2-й клас.

Ботулізм — харчова (кормова) токсична інфекція в результаті отруєння продуктами (кормом), зараженими паличками ботулізму і їх токсинами (джерелами для птиці можуть бути трупи гризунів, личинки мух, а також гниючі харчові відходи).

Бракування - видалення із стада сільськогосподарської птиці, яка непридатна для відтворення і подальшого використання.

Бройлери — гібриди (кроси) м'ясних видів птиці (м'ясних курей, качок, індиків, гусей), що відрізняються інтенсивним ростом, скоростиглістю, низькими витратами корму й біологічно повноцінним м'ясом.

Бройлерник – типовий пташник для вирощування бройлерів.

Бронзове забарвлення оперення (індичок) — забарвлення, що характеризується комбінацією матово-чорного кольору зі світло-мідним відтінком пір'я попереку й хвоста.

Бронхи — розгалуження дихального горла. Уперше з'являються в амніот. У плазуючих, а також у птахів і ссавців Б. розвинені добре й проходять у середині легень у вигляді парабронхів і метабронхів; у птиці виходять за межі легень в повітряні мішки.

Брудер — обладнання у формі парасолі з нагрівальними елементами, призначеними для обігріву молодняку птиці до 7- 10-добового віку.

Бункер — ємність для зберігання сухих комбікормів.

В

Вакуумна поїлка — обладнання, призначене для поїння молодняку птиці з першої доби життя.

Вакцина — специфічний біопрепарат з живих (знешкоджених, ослаблених) або вбитих мікроорганізмів і продуктів їх життєдіяльності.

Вакцинація — щеплення вакциною з метою створення штучного активного імунітету до конкретного інфекційного захворювання.

Валова енергія — енергія, укладена в комбікормі, раціоні, калі, яйцях, м'ясі й іншій продукції (вимірюється в Джоулях).

Вапняні нарости на яйці — відкладання вапна у вигляді дрібних і великих наростів на поверхні шкарлупи, що є порушенням діяльності залоз вапняної камери (матки) несучки.

Вгодованість — стан розвитку грудних і стегових м'язів, кількість і розподіл підшкірного жиру в різних частинах тіла, колір і відтінки шкіри.

Ввідне – схрещування, яке використовують для покращення окремих ознак створених високопродуктивних ліній при збереженні основних ознак лінії, що покращується.

Вентральний — термін, що використовується до органа (або його частини), розташованого на черевній стороні організму птиці.

Вид — основна структурна одиниця в системі живих організмів; якісно відособлені форми тварин, рослин, мікроорганізмів і вірусів. Перша спроба визначити поняття В. була зроблена Реєм в 1693 г. Однак тільки з появою праці Дарвіна «Походження видів» (1859) метафізична крапка, що панувала в науці, про незмінюваність видів і сталість їх числа була спростована. З одного боку, В. — систематична одиниця; являє собою як би родину (морфологічний критерій В.), самці й самки якої не втратили здатності до взаємного схрещування, у результаті чого з'являється плідне потомство (фізіологічний критерій В.); крім того, представники будь-якого виду поширені не безладно, а займають певний ареал (географічний критерій В.). З іншого боку, В. — якісно особливий стан живої матерії.

Вибірка молодняку — процес вилучення обсохлого молодняку з вивідної шафи інкубатора і його звільнення від шкарлупи.

Вибракування — усунення із стада низькопродуктивної, хворої або непридатної для відтворення стада або подальшого господарського використання птиці.

Вивід — показник результатів інкубації яєць, який вираховують шляхом відношення кількості виведеного кондиційного молодняку до кількості закладених яєць в інкубатор (виражається у відсотках).

Виводимість — визначається відношенням кількості виведеного кондиційного молодняку до кількості запліднених яєць (виражається у відсотках).

Виводкова птиця — група птиці, пташенята яких виходять із яйця з відкритими зоровими й слуховими отворами, у добре розвиненому пухові й незабаром починають самостійно пересуватися. До В. п. відносяться всі безкилеві птахи, курячі, деякі пастушки, дрофи, журавлі, чайки, кулики, веслоногі, гусячі й ін.

Вивідний лоток — лоток вивідної шафи, у якій проходить вивід молодняку. У лотку яйця розміщують горизонтально.

Вивідна шафа — шафа інкубатора з регульованим режимом, у якому здійснюється вивід молодняку. У шафі відсутній поворот лотків і яйця розташовані горизонтально.

Вигул — ділянка землі чи водоймища, яка призначена для перебування птиці на повітрі.

Виливки — дефект яйця, який утворюється в результаті розриву жовткової оболонки.

Випадання клоаки — хвороба несучок, обумовлена невідповідністю фізіологічного розвитку несучки й порушенням елементів технології.

Вирощування молодняку — комплекс зоотехнічних і ветеринарних заходів, необхідних для росту молодняку з добового віку до настання статевої зрілості.

Витрати корму — кількість корму, затрачуване на одиницю приросту маси (корм. од.).

Відносний — показник, який характеризується відношенням абсолютного приросту до середньої живої маси за обліковий період.

Відносна вологість — відношення абсолютної вологості до максимальної, виражене у відсотках.

Відсоток селекції птиці — показник, обумовлений відношенням кількості селекційної птиці, відібраної для розведення, до кількості прийнятого на вирощування добового молодняку, (що виражається у відсотках).

Відтворення — здатність живого тіла утворювати собі подібне; одне з основних життєвих явищ. Властиво цілим організмам, окремим органам і тканинам, клітинам і клітинним включенням. За рахунок відтворення здійснюється ріст і розвиток організму. При дробленні яйця й подальшому розвитку зародка відбувається В. собі подібних клітин, тобто диференціювання живого тіла: утворюються зародкові листки, а потім різні органи й тканини. Звичайно організм відтворює собі подібних нащадків. Але в результаті сприйняття змінених умов життя він може давати й чимось відмінне від себе потомство. Зміни носять пристосувальний характер. В. потомства у вищих тварин може здійснюватися трьома способами: живородінням, яйценодженням і яйцеживородженням.

Відтворювальне – схрещування кращих помісів третього і наступних поколінь і розведення їх «у собі».

Відтворні ознаки племінної птиці — характеризують її здатність до відтворення потомства (яйценосність, заплідненість яєць і їх виводимість).

Відходи інкубації — яйця, з яких не вилупилися пташенята. До них відносяться яйця незапліднені, кров'яне кільце, зародки, що завмерли, задохлики, бій, тумаци.

Відчуття дотику — сприйняття дотику за допомогою нервових закінчень, розташованих у шкірі в основі пір'я птиці, на кінчику дзьоба (качок і гусаків), на твердому піднебінні і язиці.

Вірулентність — ступінь патогенності даного штаму мікроорганізму відносно птиці певного виду.

Вірусний гепатит — гостра контагіозна хвороба каченят, гусенят та інших видів птиці, що характеризується враженням печінки.

Віруси — дрібні патогенні біологічні організми. Їх називають «неклітинними формами життя», оскільки ці найбільш прості форми живих істот виявляють ознаки життя тільки тоді, коли проникають у клітини живих організмів. В. розмножуються в організмі птиці як внутрішньоклітинні паразити. В. минулого відкриті в 1892 році росіянином ученим Д.І. Івановським. Вивченням В. займається наука вірусологія.

Вітаміни — біологічно активні низькомолекулярні органічні речовини, які беруть участь в обміні речовин і перетворенні енергії в більшості випадків як компоненти ферментів. Недолік В. викликає захворювання гіповітаміноз, повна їхня відсутність — авітаміноз, а надлишок -гіпервітаміноз.

Вітелогенез — синтез і нагромадження маси жовтка в статевих клітинах (овоцитах) у період овогенеза.

Вільновигульне утримання — утримання птиці в пташниках з обладнанням і обгородженим майданчиком, який призначений для інсоляції й прогулянок птиці.

Водний вигул — обмежене водне дзеркало у водоймі або басейні, що перебуває близько пташника, призначене для купання й підгодівлі водоплавної птиці.

Воло — розширена частина стравоходу птиці при входженні його у груди́ну, яка слугує для тимчасового накопичення, зберігання корму.

Вологий — тип годівлі з додаванням соковитих кормів та зеленої маси.

Волосоподібне перо — ниткоподібне пір'я, яке мало тонкий стрижень і коротке опахало. Пучок цього пір'я на грудях індиків (самців) утворює «бороду».

Воскування тушки — обробка поверхні тушки водоплавної птиці легкоплавлявкою й швидкозастигаючою восковою масою з метою видалення пеньків і пера.

Вузькогабаритний пташник — приміщення для утримання птиці шириною 12 м (довжина різна: 72, 84, 96 м и т. д.).

Г

Гаплоїдний набір хромосом — половинне число хромосом у статевих клітинах (гаметах), що утворюється в результаті реакційного розподілу. У заплідненій яйцеклітині (зиготі) і соматичних клітинах дорослого організму міститься диплоїдний набір хромосом.

Гастрюляція — процес утворення гастрюли. Розрізняють 4 способи Г.: *імміграція* (А), або вселення, — частина клітин стінки бластули (в одному місці або по всій поверхні) поринає в бластоціль і утворює ентодерму; цей спосіб характерний для кишковопорожнинних;

інвагінація (Б), або випинання, — починаючи з вегетативного полюса частина стінки бластули поступово втягується усередину бластоцілі й утворює ентодерму; цей спосіб спостерігається в хребетних;

делямінація (В), або розшарування, — клітини діляться концентрично поверхні, завдяки чому одношарова стінка перетворюється у двошарову; спостерігається у тварин, у яких у результаті дроблення утворюється не бластула, а морула;

епіболія (Г), або обростання, — більші клітини (макроміри), багаті жовтком, покриваються більш дрібними (мікроміри) і виявляються усередині, утворюючи ентодерму. У більшості тварин має місце комбінація різних способів Г.

Ген (спадкоємний фактор) — ділянка хромосоми, відповідальна за формування певних ознак.

Генерація — покоління; період життя тварини (або рослини) від початку розвитку до статевозрілого стану. Деякі види тварин дають декілька Г. у рік, інші — одну в кілька років.

Генетика — наука про спадковість і мінливості живих організмів. Основоположником Г. є чеський учений Грегор Мендель (1822-1884).

Генетичний код — властива живим організмам єдина система зберігання спадкоємної інформації в молекулах нуклеїнових кислот у вигляді послідовності нуклеотидів.

Генетичний потенціал — спадково обумовлені можливості організму для досягнення певного рівня продуктивності.

Генотип — сукупність спадкоємних задатків організму.

Генофонд — сукупність генів тієї або іншої популяції виду, що існує тепер.

Генофонд — птиця різних видів, порід і популяцій, що зберігається в чистоті, для використання й створення конкурентоспроможних високопродуктивних кросів.

Генофондне господарство — організація в племінному тваринництві, яка здійснює розведення й збереження сільськогосподарських тваринних нечисленних видів, що зникають, і порід, що несуть певні ознаки й властивості, сформовані в результаті тривалого еволюційного розвитку. Г. г. - джерело генетичного матеріалу для створення (виведення) нових порід і типів сільськогосподарських тварин і підтримки біорозмаїття тваринного світу.

Гетерогенний добір — неоднорідний добір, що припускає спарювання птаха, що різняться по фенотипу й генотипу, що сприяє підвищенню гетерозиготності.

Гетерозигота — зигота (запліднена яйцеклітина), яка утворюється в результаті злиття генетично неоднорідних (гетерогенних) статевих клітин.

Гетерозис — перевага гібридного потомства над вихідними батьківськими формами по продуктивності (проявляється в першому поколінні). Широко використовується в селекційно-племінній роботі.

Гібридизація — одержання гібридів у тваринному й рослинному світі. У широких масштабах застосовується для поліпшення порід тварин, птиці й сортів рослин. Статева Г. — Г. шляхом схрещування; вегетативна — шляхом щеплення; віддалена — міжродова й міжвидова Г.

Гібридна птиця — птиця (фінальний гібрид), отримана в результаті схрещування ліній, що поєднуються, або батьківських форм різних видів.

Гібрид — організм, що походить від схрещування форм, помітно відмінних друг від друга по спадковості. Г. зазвичай вважають нащадків, одержуваних від схрещування організмів, що належать до різних видів, родів і підродів; нащадки отримані при внутрішньовидових і міжпорідних схрещуваннях, називаються метисами, або помісями. Г. є багато порід великої рогатої худоби, овець, домашньої птиці. Вони відрізняються гетерозисом і, як правило, неплідні.

Гіповітамінози — хвороби обміну речовин птиці, обумовлені недостатністю вітамінів у кормі.

Гіпотермія — охолодження, у результаті якого розвиваються захворювання органів дихання й у молодняку погано розсмоктується залишковий жовток.

Гіпофіз — залоза внутрішньої секреції головного мозку, яка впливає на ріст та розвиток та обмінні процеси в організмі.

Годівля — це наука, що вивчає вплив направленої годівлі на обмін речовин в організмі з метою одержання максимальної генетично обумовленої продуктивності при найменших витратах кормів на виробництво біологічно повноцінних яєць і м'яса.

Годівля нормована — нормування добової дачі повнораціонного комбікорму на голову (г/гол.).

Годівля фазова — нормування живильних речовин для птиці з обліком її вікових і продуктивних особливостей.

Глибока підстилка — на підлогу пташників настиляють (перед посадкою партії птиці) подрібнену солому, лушпайку соняшника, торф, тирса шаром 5-20 см.

Гніздо — обладнання для розміщення несучки на період знесення яйця, захищене від яскравого світла.

Гніздо контрольне — спеціальне обладнання для знесення яєць несучками. Оператор записує індивідуальний номер і дату на гострому кінці знесеного яйця.

Гніздове парування — парування самців із групою, підібраних за певними генотиповими і фенотиповими ознаками, самок.

Гомо — складова частина складних слів, що означає «рівність», «однорідність», «єдність».

Гомогенний — підбір для спарювання особин, що подібні по генотипу та фенотипу.

Гомозиготні організми — організми, що виникли від батьків з подібною спадковістю. Мають знижену життєздатність і більш вузькими можливостями пристосування до умов середовища, ніж гетерозиготні організми.

Гормони — речовини, що виробляються залозами внутрішньої секреції й деякими нервовими клітинами — нейрогормонами. Г. здатні включатися в біохімічні реакції, регулюючи процеси метаболізму (обмін речовин і енергії).

Гравій — дрібно роздроблені мінерали, що поїдаються птицею для нормального функціонування шлунково-кишкового тракту (рекомендовані розміри від 2,5 до 10 мм).

Градинки — спіралеподібні тяжі із щільного білка усередині яйця, що тягнуться від жовтка до тупого й гострого кінця яйця й утримують жовток у центрі.

Гранульований комбікорм — комбікорм у вигляді щільних грудочок певної форми й розмірів, необхідний для птиці, залежно від виду, віку й напрямку продуктивності.

Графік закладки яєць — планова черговість закладок партій яєць в інкубатор.

Гребінь — шкіряне утворення на голові птиці, яке є вторинною статевією ознакою.

Гребінь листоподібний — м'ясисте шкіряне утворення у вигляді зубчастої пластинки, розташоване на голові курей.

Гребінь горіхоподібний — шкіряне утворення у формі валика з нерівною поверхнею, що нагадує очищений від шкарлупи волоський горіх.

Гребінь рогоподібний — гребінь, що має форму двох поруч стоячих гладких або зазубрених ріжків.

Гребінь розовидний — гребінь із широкою м'ясистою основою, що звужується або загострюється до потиличної частини голови й покритим зверху безліччю конічних горбків.

Гребінь стручковидний — гребінь, що складається із трьох маленьких листоподібних зубчастих пластинок, що виходять із підставки й зрослих між собою в передній і задній частині підставки (характерний для курей породи корніш).

Групове — розведення лінії, популяції без індивідуального врахування походження і при вільному паруванні.

Гуморальний імунітет — формується антитілами, що циркулюють у крові.

Д

Двохжовткове яйце — яйце птиці із двома жовтками. Їх одержують від курей на початку продуктивного періоду, що є патологією.

Дебікірування — відсікання верхньої (різцьової) частини дзьоба на 1/2 її довжини до носових отворів і на 1/3-1/4 нижньої (зубний) частини дзьоба з метою профілактики канібалізму.

Дегустація м'яса — визначення смакових якостей м'яса органолептичним способом. Оцінюють біле й червоне м'ясо, яке приготовлено згідно зі стандартною методикою.

Дезінвазія — знищення у пташнику та за його межами яєць та личинок гельмінтів, ооцист кокцидій.

Дезакаризація — заходи, направлені на знищення кліщів, клопів, пухоперодів.

Дезінфектант — формалін, їдкий луг, вапно, кальцинована сода як засіб для обробки.

Дезінфекція яєць — метод зниження проникненості мікроорганізмів через шкарлупу (ефективно проводити протягом 2 годин після знесення яйця несучкою).

Дезінфекція — комплекс ветеринарних заходів щодо знищення збудників інфекційних хвороб у зовнішньому середовищі фізичними, хімічними й біологічними методами.

Дезкамера — герметична камера (приміщення) для дезінфекції яєць (аерозольним методом), обладнана припливно-витяжною вентиляцією.

Дезкилимоч — ємність із невисокими бортиками, у яку засипані ошурки або покладений паролон, просочені дезінфікуючим розчином. «Килимоч» призначений для дезінфекції взуття обслуговуючого персоналу.

Дейтоплазма — протоплазматичні включення (крапельки жиру, згустки жовтка, пігменти, секреторні гранули і т.д.).

Департаменталізація — процес структурного поділу організації згідно з певними ознаками на підрозділи, служби, штаби й т.п.

Депресія — подавлений стан, зниження життєздатності, уповільнений темп росту й розмноження й т.п. Д. може спостерігатися й у розвитку народного господарства, у тому числі сільського.

Дератизація — комплекс заходів, ціль яких — знищення гризунів у місцях утримання птиці, а також недопущення їх до кормів, що зберігаються, відходам виробництва й продукції птахівництва.

Дерматит — запальні захворювання шкіри, які розвиваються при дії на неї фізичних, хімічних або біологічних речовин.

Дефінітивна линька — сезонна линька дорослої птиці. У сухопутних (кури, індички, переспівала) вона проходить один раз на рік, восени. У водоплавних (качок, гусаків) — два рази на рік — перша (повна) улітку (у червні-липні), друга (неповна) восени (у вересні-жовтні).

Дефіцит амінокислоти в раціоні — недолік однієї або декількох амінокислот. Д. усувається додаванням у комбікорм амінокислот до норми.

Деформація яйця — порушення форми знесених яєць, що виникає внаслідок порушення структури матки несучки.

Дзьоб — орган у птиці, утворений подовженими верхньо - і міжщелепними кістками (над дзьоб'є) і нижньою частиною (під дзьоб'є), покритими ороговілим чохлом (рамфотека). Функції К. різноманітні: захоплення й прийняття їжі, напад і захист, дотик і т.д. У зародків на Д. утворюються рогові бугри, так звані яйцеві зуби, якими пташеня розбиває шкарлупу. Форма Д. також різноманітна й характеризує кормову спеціалізацію птиці. Різне й забарвлення Д., нерідко воно зазнає сезонних і вікових змін і буває різне в самців і самок.

Дивіденд — дохід, який приносить акція її власникові.

Дигібридне схрещування — схрещування батьківських форм, що різняться по двом парам ознак.

Дістичні харчові яйця — яйця, строк зберігання яких не перевищує 7 днів.

Диморфізм — наявність в особин одного виду двох статевих ознак (гермафродит).

Диплоїдія ембріонів — каліцтво пташиних ембріонів, у яких спостерігається подвоєння окремих частин тіла (двупарноногість і ін.).

Диплоїдний набір хромосом — подвоєне число (гомологічні пари) хромосом у заплідненій яйцеклітині (зиготі) і соматичних клітин дорослого організму. Статеві клітини (гамети) містять гаплоїдний (половинний) набір хромосом.

Диспепсія — порушення травлення, яке виникає в результаті згодовування недоброякісних кормів, режиму годівлі, напування, і антисанітарія (супроводжується виділенням калу зі специфічним забарвленням: білий, жовтий, жовто-зелений, бурий з домішкою слизу).

Дисиміляція, катаболізм — одна зі сторін загального обміну речовин, що полягає в розщепленні органічних речовин. Перебуває в діалектичній єдності із протилежним процесом — асиміляцією. У процесах Д. відбувається безперервне виділення енергії, необхідної для всіх життєвих процесів.

Дистрофія ембріона — недорозвинення ряду органів у зародка птиці (коротконогість, скривлення ніг, пальців, шиї, деформація суглобів, оперення й ін.).

Дистрофія — порушення обмінних процесів в організмі, обумовлене порушенням харчування й умовами утримання.

Диференціал — селекційний термін, який визначається як різниця між середнім значенням ознаки птиці, відібраної для відтворення, і середнім значенням цієї ознаки всієї групи птиці.

Дихання — сукупність фізіологічних процесів, що постійно протікають в організмі, у результаті яких поглинається з навколишнього середовища кисень і виділяється вуглекислий газ і вода. Забезпечує газообмін, що є необхідною ланкою загального обміну речовин. У хребетних Д. підрозділяється на внутрішнє, або тканинне, у процесі якого звільняється енергія, що забезпечує життєдіяльність організму, і зовнішнє, коли всі процеси обміну газами між тваринами й навколишнім середовищем здійснюються органами дихання (легенями, трахеями, зябрами).

Діловий вихід ремонтного молодняку птиці — кількість молодняку, вирощеного для комплектування стада різних видів птиці, що виражається у відсотках від посадженого поголів'я.

Добір — вибір високопродуктивних життєздатних особин для розмноження.

Добовий — молодняк птиці у віці не старше 24 годин після вибірки з інкубатора.

Домінантна — ознака, що має переважний характер.

Доросла птиця — фізіологічно здорова особина, що досягла статевої зрілості.

Дорсальний — термін, що позначає частину тіла, його поверхню, орган, спрямований у бік спини.

Дослідна станція — науково-дослідна установа, яка здійснює розробку й впровадження у виробництво науково обґрунтованих заходів ведення сільського господарства.

Дослідна справа — організація, форми й методи експериментального вивчення різних питань теорії й практики сільськогосподарського виробництва. Д.с. є науковою основою зоотехнії.

Дослідне господарство — державне с.-г. підприємство, що є експериментальною базою науково-досвідченої установи з питань тваринництва, кормовиробництва, механізації у тваринництві й т.п. Д.г. дає можливість здійснити перевірку й апробацію у виробничих умовах теоретичних положень, нове обладнання й техніку, технологію й організацію с.-г. виробництва.

Е

Екстер'єр — зовнішні ознаки й форми статей тіла птиці.

Екструзія — короткочасна теплова обробка зерна (4-6 с) при температурі до 170 °С і тиску 50 атм.

Ектодерма — зародковий листок, з якого формується нервова система й шкіра з пір'ям.

Ектопія — в ембріона розкрита черевна або грудна порожнина, (проявляється на 3-5-у добу інкубації).

Електрогідротермічна обробка (ЕГТО) — метод розплющування зерна з метою підвищення його кормової цінності на 12-14% у порівнянні з гідротермічною обробкою.

Ембріогенез – процес росту та розвитку живого організму птиці з моменту запліднення до виводу.

Ембріологія — наука, що вивчає розвиток зародка, починаючи із заплідненого яйця й закінчуючи вилупленням пташеняти.

Ембріоналізм — недорозвинення, пов'язане із затримкою росту в ембріональний період.

Ембріон — пташеня, що розвивається в яйці під час інкубації.

Ендодерма — зародковий листок, з якого формуються кишечник і його похідні, печінка й жовчний міхур.

Енергопротеїнове співвідношення (ЕПО) — кількість ккал, або кДж обмінної енергії, що міститься в 1 кг комбікорму, яке припадає на 1% сирого протеїну.

Енцефаломаліяція — захворювання, викликане прогірклим жиром, що міститься в кормах з високим містом кислотного й перекисного числа.

Епізоотичний стан — характеристика благополуччя або неблагополуччя господарства, області, країни по інфекційних захворюваннях.

Епізоотія — масове поширення будь-якої інфекції серед птиці або інших тварин у районі, області, країні.

Ерозія — виразка слизової або серозної оболонки.

Етіологія — вчення про причини хвороб.

Ефективність менеджменту — результат управлінської діяльності, обумовленої відношенням отриманих результатів від реалізації певних управлінських методів в організації до витрат, які впливають на їхнє одержання. 6 менеджменті виділяють економічну, організаційну й соціальну ефективність.

3

Забійна – маса патраної або напівпатраної тушки до передзабійної маси.

Забійний вихід — маса патраної тушки, виражена у відсотках до передзабійної живої маси птиці.

Загальна поживність комбікорму — сума перетравних поживних речовин корму — протеїну, вуглеводів і жиру, яка виражається в джоулях (Дж).

Задохлик — ембріон птиці, що загинув на останніх стадіях розвитку (з моменту переходу на легеневе дихання).

Завмерлий ембріон — ембріон птиці, що загинув у період із другого тижня інкубації й до його переходу на легеневе дихання.

Закладка яєць в інкубатор — завантаження яєць в інкубаційні лотки і їх розміщення в інкубаторі.

Залоза куприкова — єдина шкірна залоза в птиці, розташована під коренем хвоста. Виділяє жирний секрет, яким птиця змазує пір'я, охороняючи його від змочування водою. Особливо з. к. розвинена у водоплавної птиці.

Залозистий шлунок — орган, що представляє собою трубку, з'єднану з м'язовим шлунком, де виробляється шлунковий сік.

Запліднене яйце — яйце із бластодиском діаметром 4-5 мм, у центрі якого виділяється прозора зона, оточена непрозорим світлим кільцем.

Заплідненість яєць — показник, що обчислюється відношенням кількості запліднених яєць до яєць, закладених в інкубатор або числу розбитих яєць (виражається у відсотках).

Запліднення (штучне) — процес уведення сперми самця спеціальним інструментом у статеві шляхи самки.

Зародок, ембріон — організм у ранній період розвитку від запліднення яйця, що початку дроблення, до появи здатності до самостійного харчування й активного руху. Розвиток з. відбувається в зародкових оболонках або у спеціальних органах материнського організму. У результаті дроблення яйця утворюється багатоклітинний з., а в результаті наступної за ним гастрюляції одношаровий з. перетворюється у дво-, а потім тришаровий. На цій стадії відбувається закладка кишечника, а в хордових незабаром після цього з'являється зачаток хорди й нервова пластинка. Наступні стадії з. називаються по утворенню або ступеню розвитку того або іншого добре помітного органа.

Зародкові листки, зародкові шари — шари зародка багатоклітинних тварин, що утворюються в процесі гастрюляції. У більшості зародків тварин формується зовнішній з. л., або ектодерма (виконує прикордонно-покровну, чутливу й рухову функції); внутрішній, або ентодерма (вистилає внутрішню кишкову порожнину й забезпечує дихання зародка); середній з. л., або мезодерма (несе опорну й трофічну функції).

Зародковий диск (бластодерма) — розташований на поверхні жовтка заплідненого яйця, його діаметр становить 5-6 мм.

Зачищення тушки — видалення із зовнішньої й внутрішньої поверхні тушки птиці забруднень і дефектів.

Збереженість — показник, обумовлений відношенням вирощеного поголів'я до початкового поголів'я (посадженому на вирощування), виражений у відсотках.

Зважування яєць під час інкубації — контроль випару води з яєць протягом ембріонального розвитку зародка до переносу їх у вивідну шафу.

Зернові — рослинні корми, що налічуються в найбільшій кількості в раціонах птиці.

Зигота — диплоїдна (містить повний подвійний набір хромосом) клітина, що утворюється в результаті запліднення (злиття яйцеклітини й сперматозоїда).

Зір — процес сприйняття птицею світлових подразнень за допомогою спеціальних органів зору.

Змінювана — підстилка, неодноразово змінювана у період утримання птиці в даному приміщенні.

Зневоднювання організму — втрата значної кількості води з організму (втрата живої маси, спрага, судороги й ін.).

Знекровлення — витікання крові при забої птиці протягом установленого часу (з урахуванням віку й виду птиці).

Знесення - процес послідовного відкладання яєць несучкою.

Зоб — розширена частина стравоходу, яка служить для нагромадження, набрякання й часткового розщеплення кормів за рахунок мікрофлори й ферментів.

Зооінженер — фахівець, який має вищу освіту й всебічні знання з питань розведення, годівлі, утримання й раціонального використання сільськогосподарських тварин і птиці.

Зоотехнія — наука про розведення, утримання і використання с.-г. тварин; наукова основа тваринництва.

Зрілість – вік птиці до часу знесення самкою першого яйця та виділення самцем повноцінної сперми.

Ж

Жива маса — показник, що характеризує якість вирощеної птиці в момент зважування.

Жовток залишковий — частина жовтка, яка не використовується ембріоном у період розвитку й утягнена разом з жовточним мішком у черевну порожнину пташеняти. Надалі залишковий жовток розсмоктується (протягом 7-10 перших днів життя молодняку птиці).

Жовток пташиного яйця — являє собою яйцеклітину, майже сферичне тіло жовтого або жовтогарячого кольору, розташоване поблизу центру яйця й укладене в ніжну, еластичну, блискучу плівку. Маса жовтка становить 32-35% маси яйця.

Жовтковий мішок — орган харчування й дихання ембріонів птиці, що представляють собою оболонку, що охоплює жовток, через яку ембріон засвоює поживні речовини.

Жовтковий перитоніт — запалення очеревини, плеври й серозних покривів внутрішніх органів у результаті потрапляння в черевну порожнину розкладеної жовткової маси фолікулів. Хворіють несучки всіх видів птиці, але найчастіше кури.

І

Ізолятор — приміщення для ізолюваного (окремого) утримання травмованої або хворої птиці.

Імбаланс (або дисбаланс) — введення в раціон будь-якої амінокислоти, крім дефіцитної. Дисбаланс викликає різке сповільнення швидкості росту й зниження продуктивності птиці.

Імунізація — створення штучного імунітету шляхом уведення в організм птиці вакцин, імунних сироваток і гамма-глобулінів.

Імунітет — несприйнятливість організму збудників хвороби або певних отрут. Обумовлюється чередою фізіологічних захисних механізмів, що знищують або послабляють шкідливо діючий фактор. Розрізняють природній, або вроджений, І. — несприйнятливість до певних хвороб. І. настає після перенесення інфекційної хвороби або вакцинації, а іноді пов'язаний з наявністю в організмі живих патогенних мікробів.

Імуноглобуліни — глобулярні білки хребетних, що продукуються лімфоцитами та володіють активністю антитіл.

Імпринтинг — особлива форма поведінки, заснована на вродженій здатності запам'ятовувати, фіксувати в пам'яті відмінні ознаки об'єктів.

Інбредна депресія — зниження продуктивності, життєздатності, поява каліцтв і підвищений відхід, як наслідок парування близькоспоріднених організмів (інбридингу).

Інбридинг — спарювання особин, що перебувають між собою в спорідненні. По ступеню споріднення розрізняють І. тісний, помірний і віддалений. Протилежністю І. є аутбридинг — схрещування далеко неспоріднених організмів, що веде до прояву гетерозису. І. і аутбридинг використовуються в селекції.

Інгаляція — аерозольний метод лікування, коли лікарські речовини розпорошуються в повітрі пташника (у присутності птиці).

Індекс амінокислотної збалансованості — співвідношення вмісту амінокислоти в раціоні до норми потреби птиці. Ідеальний індекс збалансованості рівний 1. При недоліку амінокислоти в комбікормі індекс буде менше 1, а при надлишку - більше 1.

Індекс — показник якості яйця, який визначається відношенням поперечного діаметру яйця до поздовжнього.

Індекс білка (показник якості білка) — визначається відношенням висоти щільного білка до середньої величини великого й малого діаметра (оцінка виражається у відсотках).

Індекс жовтка (показник якості жовтка) — визначається відношенням висоти жовтка до середньої величини його великого й малого діаметрів (виражається у відсотках).

Індекс м'ясної продуктивності — показник м'ясної продуктивності, який розраховується по формулі:

$$\text{ІМП} = \frac{\text{сер.жива маса, кг} \times \text{збереженість, \%}}{\text{термін вирощування, дн} \times \text{витрати корму, кг/кг}} \times 100$$

Показник виражається у відсотках і вважається європейським показником м'ясної продуктивності.

Індекс форми яйця (показник якості яйця) — визначається відношенням поперечного діаметра до поздовжнього діаметра (виражений у відсотках).

Індекси тілобудови — співвідношення анатомічно зв'язаних між собою промірів, виражених у відсотках.

Індивід, індивідуум — особина, окремий організм.

Індивідувальне – утримання птиці застосовують у племінних господарствах.

Інженер-технолог (інженер певного процесу) — фахівець, який володіє професійними знаннями, кваліфікацією або досвідом, необхідними для проектування ефективних технологічних процесів виготовлення будь-якого товару або продукції.

Інкубаторій — будинок, у якому розміщено технологічне обладнання для проведення інкубації яєць і одержання добового молодняку.

Інкубаторно-птахівнича станція — спеціалізоване підприємство, де здійснюють технологічний процес інкубації яєць з метою одержання якісного добового молодняку птиці (різних видів).

Інкубатор — автоматичне обладнання, що створює оптимальний мікроклімат під час інкубації яєць і виведення молодняку різних видів птиці, у якому штучно створюються умови (температура, вологість і ін.), що забезпечують нормальний розвиток ембріона в яйці.

Інкубаційне яйце — яйце птиці, відібране для інкубації відповідно до встановлених вимог (до якості інкубаційних яєць).

Інкубаційний лоток — лоток, у якому яйця (різних видів птиці) інкубуються до накльову (яйця в лотку розміщують таким чином, щоб під час повороту в інкубаційній шафі вони не випадали).

Інкубаційний період — період розвитку ембріона в яйці від моменту закладки до вилуплення пташенят.

Інкубаційна шафа — апарат для штучного виведення птиці. Шафа (камера), у якій інкубують яйця з моменту закладки в інкубатор до перекладу у вивідну шафу.

Інкубація яєць — процес виведення пташенят з яєць при створенні сприятливих умов навколишнього середовища (температури, вологості, повітрообміну й ін.).

Іннервація — зв'язок органів і тканин у тваринному організмі із центральною нервовою системою за допомогою нервових волокон.

Інновації — нові досягнення, які впроваджують і використовують у діяльності птахівничих господарств.

Інсоляція — перебування птиці на вигульних майданчиках з метою прийняття сонячних ванн.

Інстинкт насиджування — поведінковий рефлекс, що характеризується проявом материнського інстинкту, що включає насиджування яєць і наступну турботу про потомство.

Інстинкт — складні вроджені акти поведінки тварин, що виробляються в процесі історичного розвитку організмів, що і є однією з форм їх пристосування до умов життя. І. спостерігається у всіх тварин і птиці.

Інтенсивність освітлення — показник освітленості поверхні площі (1 м^2). Інтенсивність виражають у люксах (лк), вимірюють люксометром.

Інтенсивність несучості — показник, обумовлений відношенням числа знесених яєць за певний період, до поголів'я несучок за цей період (виражається у відсотках).

Інтервал яйцекладки — період між двома послідовними циклами знесення яєць.

Інтервенція — метод підсадження молодих самців до самок з метою підвищення заплідненості яєць і виводу молодняку птиці (різних видів).

Інтер'єр — внутрішня будова організму, його органів, тканин з їхніми морфологічними, фізіологічними й біохімічними особливостями, пов'язаними із продуктивністю птиці.

Інтоксикація — отруєння організму. Стан, обумовлений дією токсинів, що потрапили в організм з кормом.

Інтродуція — поширення (переселення) окремих видів тварин і рослин за межі природного ареалу в місця, де вони раніше перебували.

Інфантілізм — недорозвинення пропорцій тіла в дорослому стані, пов'язане із затримкою росту в постембріональному періоді.

Інфекційний бронхіт курей — вірусне захворювання, що протікає у вигляді запалення трахеї, бронхів, втрати яєчної продуктивності, зниження якості яєць, враженням нирок.

Інфекція — зараження хвороботворними бактеріями або вірусами. Інфекційні хвороби — заразні захворювання, викликані бактеріями, вірусами або найпростішими, що й передаються від хворого організму здоровому.

Інфікованість — наявність патогенних мікробів в організмі тварини.

Інформація — сукупність повідомлень, які відображають конкретний аспект, дії виробничо-господарської діяльності підприємства.

Ін'єкція — спосіб уведення рідких лікарських речовин в організм птиці підшкірно (внутрі м'язово) за допомогою шприца або іншим способом.

К

Калібрування інкубаційних яєць — сортування яєць по масі перед закладкою їх в інкубатор. Цей процес забезпечує одержання якісного молодняку й «дружного» виводу.

Кальцієво-фосфорний обмін — забезпечується за рахунок уведення в комбікорми препаратів кальцію й фосфору й регулюється в організмі птиці вітаміном D, а також гормонами щитовидної й паращитовидної залози і надниркової залози (тіреокальцитонін, парагормон альдостерон).

Кандидамікоз — захворювання, яке викликуване патогенним дріжджеподібним грибком, який вражає слизові оболонки травного тракту, ротової порожнини, стравоходу, зоба, шлунка, сечостатевої системи й внутрішніх органів.

Канібалізм — форма внутрішньовидових відносин, яка виражається в поїданні особин свого виду. Зустрічається у тваринних різних класів. У птахівництві, наприклад, розкльовування птицею один одного, який виникає через порушення технологічного процесу.

Каплун — кастрована чоловіча особина птиці.

Карантин — комплекс заходів, що вживають у період виникнення інфекційних захворювань для попередження їх поширення.

Каріотип — диплоїдний набір хромосом (2n) у соматичних клітинах птиці.

Карликовість ембріона — непропорційне відставання в рості ембріона в перший період інкубації.

Каротиноїдні пігменти оперення — біологічно активні речовини, що забезпечують різний колір оперення птаці (червоний, жовтий, блакитний, зелений і ін.).

Карта технологічна — документ, що відображає планову календарну черговість забезпечення технологічних процесів у виробничих підрозділах, складений у конкретних умовах для досягнення кінцевої мети (виробництво яєць, м'яса і т.д.).

Катаболізм — процес метаболічного розпаду (розкладання) хімічних сполук на більш прості речовини, що приводить до утвору енергії. Основним акумулятором і носієм енергії в клітині є аденозинтрифосфорна кислота (АТФ). К. — те ж, що дисиміляція.

Категорія м'яса — характеристика тушки птаці залежно від угодованості і якості обробки.

Категорія тушки — характеристика якості напівпатраної або патраної тушки птаці після забою (з комплектом потруху й шиєю) залежно від угодованості, цілісності кісткової системи і якості обробки.

Кахексія — загальне виснаження організму птаці, яке характеризується слабкістю, різким зниженням живої маси й уповільненням активності фізіологічних процесів

Квочка — самка птаці, що проявляє інстинкт насиджування після знесення яєць (припинення яйцекладки).

Кератин — група фібрилярних білків. Головний компонент кератину — білок з низьким вмістом сірки.

Кератит — запалення рогівки ока.

Кератокон'юнктивіт — одночасне запалення рогівки й слизової оболонки ока.

Кислоти жирні — карбонові кислоти — з'єднання нерозгалуженої будови, які містять парне число вуглеводних атомів.

Кіль — кістка, що має вид повздовжнього гребеня, розташованого під прямим кутом на грудині в деяких хребетних. Служить для прикріплення сильно розвинених грудних м'язів, що приводять у рух передні кінцівки. К. є у всіх птахів, за винятком страусів.

Кільцювання птаці — закріплення на нозі або крилі птаці спеціальної пластинки або кільця з номером. **К.п.** проводиться для вивчення шляхів міграції, границь ареалів, тривалості життя й інших сторін їх біології.

Класифікація порід, кросів і ліній — поділ птаці за продуктивністю, живій масі, пігментації шкарлупи яєць, методу виведення ліній і т.д.

Клітина — основний структурний, функціональний і відтворний елемент живої матерії. Число, розміри, форма й функції К. в організмі неоднакові. Розміри К. варіюють від 1 мкм до декількох сантиметрів у діаметрі (яйцеклітини птахів, риб).

Комірка — складова частина кліткової батареї для утримання птаці, що представляє собою простір, обмежений з усіх боків.

Клітка-Контейнер — клітка для тимчасового утримання й переміщення птиці.

Кліткова батарея — сукупність комірок, розташованих в один або кілька ярусів, із системами, придатними для вирощування птиці.

Кліткове утримання — розміщення птиці в клітковій батареї з урахуванням виду, віку, напрямку продуктивності, щільності посадки й конструктивних особливостей використовуваного устаткування.

Кокцидіоз — інвазійна хвороба птиці, викликана кокцидіями. Найбільш сприйнятливі курчата, індиченята, гусенята й каченята. У хворих розвивається анемія шкіри, гребеня, сережок, слизових оболонок, можливі паралічі крил і ніг.

Колібактеріоз — захворювання птиці, викликане бактеріями сімейства Colli.

Колоїди — група речовин з великою молекулярною масою, що важко піддаються кристалізації.

Колоніальне вирощування — табірне утримання птиці в пересувних будиночках.

Комбікорм — однорідна суміш очищених і подрібнених до необхідного розміру рослинних, тваринних, мінеральних і біологічно активних кормових засобів, виготовлена за науково обґрунтованими рецептами.

Комбікормова крихта — продукт, що утворюється при руйнуванні гранульованих комбікормів або комбікормової крупки в процесі їх виробництва, транспортування й зберігання.

Комбікормова сировина — кормовий засіб, що використовується для виробництва комбікормів.

Комбікорм-Концентрат — кормосуміш із підвищеним вмістом сирого протеїну, мінеральних речовин і мікродобавок, яку згодовують із зерновими й соковитими кормами.

Комбінований спосіб утримання птиці — спосіб, що передбачає зміну одного способу утримання іншим.

Косиці — статі тіла, що знаходяться на хвості півня і бувають малі та великі.

Кімнатний інкубатор (промисловий) — автоматична машина, призначена для штучної інкубації яєць різних видів птиці більшими партіями. **К.і.** має коридор для переміщення візків і проведення оператором технологічних операцій, .

Комплектування селекційного гнізда — добір самця й самок для парування.

Комплектування стада птиці — процес заповнення пташника птицею одного віку.

Конверсія корму — перетворення поживних речовин корму в продукцію птахівництва (яйця, м'ясо). Конверсію оцінюють по витратах корму на виробництво одиниці продукції й виражають у кг на 1 кг приросту, або на 1 кг ячної маси, або на 10 шт. яєць.

Кондиційний молодняк — добовий або ремонтний молодняк птиці, що не має відхилень від норми.

Конкурентоспроможність продукції — сукупність її якісних і вартісних характеристик, що забезпечує відповідність продукції (товарів, робіт, послуг) вимогам ринку в певний період часу.

Конституція — загальна будова організму, обумовлена анатомо-фізіологічними особливостями будови, спадковими факторами й продуктивністю птиці. Для птиці установлені наступні типи конституції — міцна, щільна, пухка, ніжна.

Контамінація (зараження, забруднення) — проникнення й розмноження в організмі птиці хвороботворних мікроорганізмів. Джерело збудника інфекції заражає здорову птицю через повітря (із крапельками слини й слизи) або при їхньому контакті з переносниками (комахами, гризунами, птахами і т.д.).

Контрольно-дослідна станція — підприємство, у завдання якого входить випробування кросів птиці й виявлення кращих з них.

Контрольне - гніздо з дверцятами певної конструкції, яке не дає можливості виходу несучки з нього після знесення яйця.

Контрольні лотки — лотки з інкубаційними яйцями, у яких проводять облік біологічних показників закладеної партії яєць.

Копчення птиця — спосіб обробки поверхні тушок речовинами, що втримуються в коптильному димі, з метою підвищення якості продукції й подовження строку зберігання за рахунок протидії гнильній мікрофлорі й кисню повітря.

Косиця — серпоподібне перо хвоста півня.

Корали — шкірні утворення у вигляді бородавчастих наростів на передній частині шиї й голови індика.

Корми білкові тваринного походження — корми, приготовлені з некондиційної сировини й відходів забою методом дрібнювання й висушування, допущені ветеринарною службою до використання в корм птиці. **К.б.т.п.** можуть бути також молочні й молочнокислі продукти в природному виді, а також у вигляді казеїну, яйця й відходів інкубації, пір'яного борошна.

Корми білкові рослинного походження — відходи від переробки маслянистих культур (сої, соняшника, арахісу й ін.) — макухи й шроти.

Корми вітамінні — природні кормові джерела, багаті вітамінами: конюшина, люцерна, хвоя, силосована зелена маса, морква, гарбуз і приготовлене з них борошно.

Корми зернові — зерно злакових культур (кукурудза, пшениця, ячмінь, просо, овес (три останні перед згодовуванням звільняють від плівки)).

Корми мікробіологічного синтезу — продукти бродильних виробництв і мікробіологічної промисловості - дріжджі пекарські, кормові, гідролізні, пивні.

Корми мінеральні — різні кормові джерела макроелементів: кальцію, фосфору, натрію (черепашка, крейда, кісткове борошно, моно-, ди- і трикальцій фосфат, поварена сіль).

Кормова одиниця — стандартний захід оцінки поживності кормів, рівна поживності 1 кг вівса середньої якості, який при згодовуванні дорослій худобі понад норму годівлі, яка підтримує існування, викликає відкладання в тілі 150 г жиру.

Кормовий жир — технічний тваринний жир, отриманий з нехарчової сировини м'ясної промисловості (його кислотне число не повинне перевищувати 20, а перекисне не вище 0,03). У комбікорм включають не більш 7% кормового жиру.

Кормовий раціон — добовий набір кормів, що задовольняє потребу птиці в поживних речовинах залежно від її продуктивності й фізіологічного стану

Кормові білково-вітамінно-мінеральні добавки (БВМД) — концентрат білкових, вітамінних і мінеральних речовин, що випускається промисловістю й уводиться, як премікс, до складу комбікормів-концентратів.

Кореляція — співвідношення будови й функцій різних частин тваринного організму, що є результатом пристосування до умов життя. Полягає в тому, що зміна в розвитку однієї частини тіла, що має формативний вплив на іншу частину, викликає в останній зміни. Термін К. був уведений французьким анатомом і палеонтологом Ж. Кюв'є (1769-1832). У біології є такий закон Кюв'є, або закон кореляції частин організму або співвідношення органів. Наприклад, установлено, що зі збільшенням яйценосності несучок зменшується маса яйця, зі збільшенням маси тіла несучок збільшується маса яєць і т.д..

Кочень (живіт) — розташований між кінцем кіля й коренем хвоста. Живіт повинен бути м'яким, добре опереним.

Коефіцієнт кореляції — кількісний показник ступені залежності однієї ознаки від іншого. Виражають коефіцієнт у частках одиниці або у відсотках.

Коефіцієнт успадкованості — найважливіший популяційно-генетичний показник, тому що від нього залежить успіх селекційної роботи. Якщо успадкованість ознаки низька, то непрямі методи оцінки генотипу виявляються малоефективними. Для ознак з високою спадковістю ефективний масовий добір за фенотипом. К. у. виражають у частках одиниці або у відсотках.

Коефіцієнт обороту промислового стада — показник заміни дорослого поголів'я курей промислового стада протягом року ремонтним молодняком. Розраховується відношенням кількості ремонтних молодок, що надійшли протягом року до середньорічного поголів'я несучок даного стада.

Красюк — яйце, у якому жовток змішаний з білком або білок змішаний із кров'ю. При просвічуванні яйце має червоно-жовтогарячий колір.

Кров — рідина, що циркулює в кровоносній системі; різновид сполучної тканини. Основні функції К.: а) транспортна — перенос газів (кисень і вуглекислий газ), поживних речовин (цукру, білки, жири, вітаміни, солі), води — від органів травлення до тканин; продуктів обміну (аміак, сечовина) — до органів виділення; гормонів; б) захисна — здійснюється клітинами, здатними до фагоцитозу, і хімічними речовинами (антитоксини, аглютиніни, лізини), що сприяють руйнуванню речовин, чужорідних організму; в) терморегуляторна, протікаючи по судинах шкіри в дихальну систему, віддає тепло, а також воду, випар якої викликає охолодження організму. К. складається з рідкої частини — плазми (55%) і зважених у ній формених елементів (45%).

Кровообіг — безперервний рух крові по замкненій серцево-судинній системі, що забезпечує життєво важливі функції організму.

Кров-кільце — яйце, у якому зародок загинув у період обростання жовтка бластодермою (від 3 до 8 доби інкубації). При просвічуванні видно червоне коло, що оперізує жовток.

Кров'яні включення в яйці — згустки крововиливів, які виявляються при овоскопуванні.

Крос — комплекс відселекціонованих на поєднуваність спеціалізованих ліній птиці, при схрещуванні яких нащадки перевершують батьків по продуктивності (мають ефект гетерозису).

Крихкість гранульованого комбікорму — властивість гранул комбікорму, що характеризує ступінь їх руйнування при транспортуванні.

Крупність розсипного комбікорму — характеристика розсипного комбікорму, виражена розмірами часток основних фракцій.

Криломітка — пластинка з номером, що закріплюється на крилі з метою мічення птиці (зберігається до кінця життя).

Кудлатоногість курей — оперення тих частин ніг птиці, які в нормі повинні бути позбавлені пір'я або пуху.

Культура організації — сукупність цінностей, традицій, норм поведінки, поглядів, властивих членам організації.

Куприк, хвостець, пигостиль — задній кінець хребта в ряду тварин, представлений зрослими хребцями (наприклад, у птиці).

Курчавість оперення курей — стан оперення з різним розташуванням складових частин пера (стрижня, променів, борідок і гачків), що характеризується загальною кудлатістю.

Курчата, що повільно оперюються — курчата, у яких до моменту виводу первинне махове пір'я рівне по довжині покривним або коротше їх.

Кутикуліт — дієтичний (аліментарний) гастрит, що характеризує виразково-некротичними враженнями кутикули м'язового шлунка й слизової оболонки залозистого шлунка.

Л

Латєбра — сферичне тіло, розташоване в центрі жовтка. Латєбра світліше жовтка.

Лейкоцити — формені елементи крові, білі кров'яні тільця.

Летальність (загибла птиці) — визначається відношенням кількості загиблої птиці до загального поголів'я (за певний період).

Летальний — смертельний, наприклад Л. результат.

Лізинг — довгострокова оренда основних фондів, яка передбачає можливість їх наступного викупу орендарем.

Лізис — розчинення мікроорганізмів, здійснюване за рахунок дії лізоциму, бактеріофагів, антибіотиків.

Лізосоми — органіди клітини. Нагадують мітохондрії, але позбавлені тонкої внутрішньої структури. Л. є резервуаром травних ферментів, що поступово витрачаються в процесі життєдіяльності.

Лізоцим — фермент, що володіє бактерицидною дією, який розщеплює складні полісахариди клітинної оболонки.

Лійка яйцепроводу — передня частина яйцепроводу, що відкривається в порожнину тіла овальним отвором, розташованим біля яєчника.

Лінія — внутрішньо порідна або міжпорідна група птиці, що походить від видатних предків, спеціалізована по одній або декільком господарсько-корисним ознакам, які успадковуються. Потомство, одержуване від лінії, повинне успадковувати ознаки, за якими лінія спеціалізується. Лінії створюються як усередині однієї породи, так само й на основі 2-3 порід. У зв'язку із цим розрізняють «прості» лінії й «синтетичні». Лінії, при схрещуванні яких виникає гетерозис, називаються «поєднувані».

Линька примусова — процес, викликаний хімічними, гормональними факторами або технологічними рішеннями з метою продовження продуктивного періоду птиці (після зміни старого оперення).

Линька — зміна пір'яного покриву птиці. Більшість птахів линяє поступово й не втрачає в цей період здатності до польоту; курячі й гусячі линяють швидко (бурхлива Л.) і в цей час не літають.

Ламане перо — частина пера птиці, що складається з невеликої частини стрижня з опахалом.

М

Макроелементи — хімічні елементи, що містяться в організмі тварин від цілих до сотих часток відсотка (кальцій, фосфор, натрій, калій, хлор, магній, сірка).

Максимальна вологість — граничне насичення повітря водяними парами, виражене в грамах, в 1 м³ повітря або пружність водяної пари, виражене в міліметрах ртутного стовпа, при повному насиченні повітря водяними парами в цей момент і при даній температурі.

Маркетинговий ризик — ризик, який створений неточним прогнозуванням обсягів виробництва продукції птахівництва (м'яса, яєць і т.п.).

Материнська лінія — несучки, які використовуються при створенні кросів.

Махові пера — пера крила птиці (першого й другого порядку).

Мацерація ембріона — розкладання ембріона в яйці.

Мезодерма — 3-й, середній зародковий листок, що розташовується між екто- і ентодермою, з якого формуються кістки, хрящі й мускулатура.

Меланоген — пропігмент (меланін), який накопичується в процесі росту в клітинній структурі пір'я. Від ступеня його окиснення оперення здобуває різне забарвлення: чорне, буре, червоне і їх комбінації.

Мелатонін – гормон епіфізу, пов'язаний з фотоперіодизмом і секреція якого підсилюється у темний період часу.

Менеджер — керівник ринкової орієнтації, який активно впроваджує ефективні ідеї господарювання, нововведення й досягнення науково-технічного прогресу, урівноважено враховує зміни в міжнародних

відносинах, вчасно впливає на кон'юнктуру й динаміку попиту та пропозиції, уміло перебудовує господарсько-виробничу діяльність із урахуванням вимог ринку.

Менеджмент — цілеспрямований вплив на колектив працівників або окремих виконавців з метою виконання поставлених завдань і досягнення певних цілей. Термін М. у країнах СНД почали використовувати на початку 90-х років ХХ століття, що було обумовлено падінням командно-адміністративної економічної системи й початком інтеграції країн у світовий економічний простір.

Метаболізм — обмін речовин, тобто перетворення певних речовин усередині клітин з моменту надходження до утворення кінцевих продуктів.

Метеликоподібний гребінь — стать тіла пугиці, розташована на голові, що має форму двох лопат, розгорнутих у вигляді крил метелика, з м'ясистим горбком біля кореня дзьоба.

Механіка розвитку — одне з напрямків науки про індивідуальний розвиток організму (онтогенез), що прагне шляхом експерименту встановити вплив тих або інших факторів на формоутворювальні процеси.

Мікоплазмоз респіраторний — інфекційне захворювання свійської пугиці, що характеризується поразкою органів дихання, виснаженням і втратою продуктивності. М. р. передається потомству через інкубаційні яйця.

Мікроби — збірна назва бактерій, мікроскопічних найпростіших і вірусів.

Мікроклімат — створення зони комфорту в пташнику для пугиці шляхом регулювання температури, вологості, швидкості руху повітря й газового складу.

Мікролінія — генеалогічна група пугиці усередині лінії.

Мікроорганізми — невидимі неозброєним оком організми — бактерії, актиноміцети, дріжджі й цвілеві гриби, а також мікроскопічні водорості й найпростіші.

Мікроцефалія — малий розмір голови ембріона, що не відповідає його віку (7-а доба інкубації).

Мікроелементи — хімічні елементи (мідь, цинк, марганець, залізо, селен, кобальт, йод і ін.), які додають у комбікорм у малих кількостях.

Мінеральні — корми з природних речовин, які містять кальцій, фосфор, натрій.

Міні-кури — кури з невеликою масою тіла (на 20-30% менше промислової пугиці), використовувані при створенні кросів для зниження живої маси й зменшення витрат кормів.

Мінливість — різноманітність властивостей і ознак особин і груп особин одного виду. М. характерна для всіх живих організмів, і в природі особини, ідентичні по всіх ознаках і властивостям, не зустрічаються. Термін М. використовується також для визначення здатності організму реагувати на зовнішні впливи морфофізіологічними змінами й характеризується змінами організмів у процесі еволюції. Розрізняють багато форм (категорій) М., але при вирішенні загальних проблем біології найбільше суттєво поділяти її на

спадкову й неспадкову, індивідуальну й групову. У цих категоріях можуть зустрічатися всі категорії М.

Міраж – технологічна операція по проведенню біологічної оцінки яєць у процесі інкубації.

Міражні яйця — незапліднені яйця, які вилучені з інкубатора.

Міражний стіл — спеціальний стіл, на поверхні якого влаштований проріз розміром на весь інкубаційний лоток і обладнаний інтенсивним джерелом світла (знизу).

Місткість - показник, який визначається діленням площі підлоги пташника або підлоги кліткової батареї на нормативну щільність посадки птиці.

Міцність - показник якості яєчної шкаралупи, що визначається вимірюванням навантаження, яке витримує шкаралупа до порушення її цілості.

Мічення яйця — запис на гострому кінці яйця номерів селекційного гнізда, номера несучки, дати знесення яйця простим олівцем.

Множник вихідних ліній — поголів'я ліній птиці, призначеної для відтворення прабатьківського стада.

Молодка — статевозріла самка птиці першого року яйценосності.

Молодняк ремонтний — сільськогосподарська птиця з добового віку до настання в неї статевої зрілості.

Моногамія — одношлюбність, спарювання самця з однією й тією ж самкою (характерне для лебедів, лелек і деяких курячих).

Моногібридне схрещування — схрещування батьківських форм, що спадково різняться лише по одній парі ознак.

Морожене м'ясо — м'ясо птиці, температура якого в товщі грудних м'язів не вище мінус 8 °С.

Морула — одна з ранніх стадій зародкового розвитку багатоклітинних, при якій зародок представляє скупчення великої кількості клітин без відособленої порожнини.

Морфологія тварин — розділ зоології, що вивчає форму й будову тваринних організмів в індивідуальному й історичному розвитку. Поєднує анатомію, гістологію, ембріологію, цитологію.

Мочки вушні — шкірні утвори на голові курей, розташовані нижче слухового отвору. Вони бувають червоного, білого або жовтого кольорів.

Мармурова шкарлупа — плямиста шкарлупа — світлі ділянки чергуються з темними. Причина появи М.ш. у нерівномірному розподілі органічних і мінеральних речовин у шкарлупі.

Мулард — гібрид, отриманий від схрещування мускусних селезнів з качками пекінської породи, їх вирощують для виробництва м'яса або відгодівлі на жирну печінку.

Мутація — раптова й різка зміна ознак і властивостей організму, що передається нащадкам. М. — одна з форм мінливості.

Муцин — органічна речовина із групи глікопротеїдів, що обумовлює в'язкість слини й секретів різних слизових залоз.

М'язовий шлунок — орган дископодібної форми, який забезпечує механічну переробку корму, компенсує відсутність зубів. У М.ш. також частково розщеплюються білки й вуглеводи.

М'язи білі й червоні — у мускулатурі птиці виділяють білі й червоні (темні) м'яза. До білих відносяться грудні м'язи птиці сімейства курячих, а до червоних — м'язи кінцівок, з яких найбільш потужні м'язи стегна й гомілки.

М'ясо птиці — цілі тушки птиці або їх частини: основне джерело повноцінного харчового білка для людини. **М.п.** називається курятиною, індичатиною, гусятиною й ін.

М'ясність — показник, що характеризує розвиток грудних м'язів в птиці.

М'ясо-яєчна порода — порода птиці, метою розведення якої є одержання м'яса і яєць.

Н

Набрякова хвороба — незаразне захворювання, що виникає при згодовуванні зіпсованих жирів. Особливо чутливий молодняк птиці: курчата, каченята, індиченята.

Надшкаралупна плівка — оболонка у вигляді тонкої прозорої плівки, що покриває шкарлупу, проникна для газів і води, складається з муцина (протеїну).

Накльов — пробита шкарлупа пташеням зсередини яйця перед вилупленням.

Наповнювач премікса — компонент премікса, застосовуваний у якості середовища для рівномірного розподілу в ньому мікродобавок, що й забезпечує найкращу ефективність змішування премікса з комбікормом.

Напівпатрана тушка — тушка, отримана при забої після видалення крові й кишечника.

Напівфабрикат перо-пухової сировини — сировина (перо-пухова), яка пройшла технологічну обробку.

Насиджування - введення молодняку під дією тепла тіла квочки.

Насиджувальні плями — ділянки тіла у птиці, позбавлені оперення. Утворюються під час насиджування яєць там, де тіло стикається з яйцями, що забезпечує більш високу температуру в гнізді. **Н.п.** відсутні в гусячих і деяких інших водоплавних птахів.

Незапліднене - яйце з непрозорим білуватим бластодиском певного діаметру.

Некондиційний — Молодняк птиці, для якого характерна мала рухливість, об'ємний живіт найчастіше пуповиною, що не загоюється, тускими напівзаплющеними очами.

Несучка - самка сільськогосподарської птиці, яка відкладає яйця.

Несучість на початкову несучку — показник, який обчислюють шляхом діленням всіх знесених яєць на початкове поголів'я. Тривалість обліку несучості яєчних курей до 68 або 72 тижнів життя, м'ясних — до 60 або 65 тижнів.

Несучість на середню несучку — показник, який визначають шляхом діленням всіх знесених яєць на середнє поголів'я несучок.

Несучість — кількість яєць, знесених самкою с.-г. птиці за певний період часу.

Нормована — годівля птиці за науково-обґрунтованими нормами з обмінної енергії та комплексу поживних і біологічно активних речовин.

Нульовий раціон — раціон для молодняку птиці в перші 4 дня життя, що складається з легко перетравних кормів

О

Обвалка м'яса — відділення м'яса птиці від костей.

Одиниця виміру енергетичної цінності кормів - згідно з міжнародною системою (СИ) визнаний джоуль (Дж). 1 Джоуль = 4,187 калорії.

Одиниці ХАУ — розрахунковий показник оцінки якості інкубаційних яєць, який визначається відношенням маси яйця до висоти білка.

Одноразове - комплектування дорослого стада ремонтним молодняком раз у рік.

Обмежена — годівля, яка характеризується зменшенням кількості та поживної цінності комбікорму в певний період вирощування молодняку птиці.

Обмежений - вигул у вигляді відгородженої ділянки землі, яка прилягає до пташника або ділянки водоймища, розташованої поблизу нього.

Обмін речовин, метаболізм — процес перетворення речовин у живій матерії, що лежить в основі життя. Проявляється в руйнуванні й відновленні частин організму, супроводжуючись поглинанням або виділенням енергії. У процесі О.р. різноманітні речовини навколишнього середовища споживаються організмом, зазнають глибоких змін і перетворюються в речовини самого організму. У цьому полягає процес асиміляції. У тісному взаємозв'язку протікає процес дисиміляції — розпад речовини живого організму з виділенням енергії. Його заміняють знову асимільовані сполуки, а продукти розпаду виділяються в зовнішнє середовище.

Обмінна, або фізіологічно корисна, енергія (ОЕ) - являє собою різницю між валовою енергією (ВЕ) корму й посліду (ЕП).

Обпалювання тушки — видалення з тушки полум'ям, вогнем залишків оперення.

Оброблена голова — голова без оперення, відділена від шиї, трахеї, стравоходу, з очами, дзьобом або без них.

Оброблені ноги — ноги птиці, призначені для харчових цілей, відділені від тушки в області заплюсневого суглоба, очищені від рогового шару епідерміса.

Обрізання гребеня — ампутація гребеня, здійснювана найчастіше в добовому віці з метою профілактики травматизму й канібалізму птиці при клітинному утриманні.

Обрізання пазурів — пазурі обрізають на першому й другому пальцях обох ніг півням і індикам у добовому віці.

Обрізання крил — ампутація крил (часткова або повна), проводиться в добовому віці птиці з метою обмеження її рухливості.

Оваріт — запалення яєчника. Виникає при інфекційних та інвазійних захворюваннях у статевозрілих самок усіх видів с.-г. птиці.

Овогенез — процес розвитку яйцеклітин. Розрізняють три періоди овогенеза: період розмноження, росту й дозрівання яйцеклітин.

Овогонії — жіночі статеві клітини, що діляться шляхом мейоза та відносяться до першого періоду овогенеза (оогенезу) - періоду розмноження.

Овологія — наука, яка займається вивченням яєць с.-г. птиці.

Овуляція — вихід зрілої яйцеклітини з фолікула в лійку яйцепроводу.

Овоскоп — Прилад, з допомогою якого просвічують яйця у період інкубації.

Овоскопування — процес просвічування яєць за допомогою овоскопа в затемненому приміщенні при інтенсивному освітленні.

Овоцити — жіночі статеві клітини, що перебувають у другому періоді овогенезу (період росту).

Онтогенез — індивідуальний розвиток організму, у процесі якого із заплідненого яйця

(при партеногенезі з незаплідненого) розвивається дорослий організм, тобто О. - процес розвитку організму від моменту зародження до кінця життя.

Опахало — пружна пластинка пера, що лежить по обидві сторони від стрижня. Розрізняють зовнішнє й внутрішнє О., яке складається з розташованих паралельно борідок першого порядку, від яких перпендикулярно відходять борідки другого порядку. Останні мають різні відростки, гачки, за допомогою яких борідки міцно зчіплюються один з одним, утворюючи щільну поверхню.

Опахало пера — частина пера птиці, розташоване по обидві сторони від стрижня і складається із променів, гачків, борідок і війок.

Оперення — пір'яний покрив птиці, що складається з різного по будові пір'я: контурних, пухових, ниткоподібних, пуху й щетинок. О. охороняє птицю від переохолодження й перегрівання, надає птиці обтічну форму й утворює крила й хвіст.

Опромінення ультрафіолетовими променями (ртутно-кварцеві лампами) — процес впливу ультрафіолетовими променями на інкубаційні яйця й добовий молодняк, що сприяє утворенню вітаміну В, підсилює окисно-відновні процеси, підвищує імунобіологічну реактивність і резистентність.

Оптимальний мікроклімат — комплекс факторів зовнішнього середовища, який сприяє прояву генетичного потенціалу птиці, її фізіологічних функцій, що обумовлюють одержання максимальної продуктивності.

Оптимізація — процес пошуку найкращого варіанта з безлічі альтернативних для одержання бажаного результату.

Організм — жива істота, реальний носій життя, що характеризується всіма властивостями живого.

Органи травлення — сукупність органів що забезпечують споживання птицею корму, його переварювання, усмоктування, засвоєння поживних речовин і виділення неперетравлених фракцій. До органів травлення відноситься дзьоб, ротова порожнина, глотка, стравохід із зобом, залозистий і м'язовий шлунок, кишечник, пряма кишка й клоака. Фізіологія травлення також забезпечується роботою підшлункової залози й печінки.

Орнітологія — галузь зоології, що вивчає птицю.

Освітлення природне — освітлення пташників і птиці (денне) сонячним світлом через вікна.

Освітлення штучне — освітлення приміщень для утримання птиці джерелами світла (лампочками накаливання або люмінесцентними).

Осіменіння — процес, попередній заплідненню, який забезпечує зустріч жіночої та чоловічої гамет у статевих шляхах птиці.

Особина — індивід, окремий живий організм, що володіє всіма ознаками, властивими виду, до якого він належить. Має й індивідуальні особливості, що відрізняють її від інших О. того ж виду.

Остеомаляція — хронічне захворювання, при якому кістки розм'якшуються й деформуються внаслідок порушення обміну речовин і неповноцінній годівлі (нестача макро- і мікроелементів, вітаміну D і інших факторів).

Отруєння — група захворювань, обумовлених впливом на організм отрут різного походження.

Охолодження яєць під час інкубації — застосування короткочасного зниження температури на поверхні яєць із метою підвищення виводу. Застосовують повітряне охолодження й обприскування холодною водою з додаванням марганцевокислого калію (0,1-0,3%-ного) або хлораміну (0,5-1,0%-ного).

Охоложене м'ясо — м'ясо птиці, температура якого в товщі грудних м'язів становить від 0 до 4°C

Оцінка — прийом, коли визначають кращих особин за показниками продуктивності або іншими признаками.

Очин — каудальний відділ стрижня пера птиці. Являє собою роговий порожній циліндр, усередині якого перебуває дужка пера (відмираючі сосочки пера) у вигляді вкладених один в одного рогових стаканчиків. Переходить безпосередньо в стовбур пера, що несе опахало.

Очі — орган вищих безхребетних і хребетних тварин, що виконує функцію сприйняття світлового подразнення. О. птиці представляють собою очне яблуко, що складається із чотирьох оболонок (рогової, сітчастої, судинної й райдужної) і склери, наповнене склоподібним тілом.

Ощипка — видалення оперення з убитої птиці після ошпарювання.

Падіж — показник, який визначається відношенням кількості птиці, що пала, за певний період до початкового поголів'я і виражається у відсотках.

Пазури — рогові утворення в більшості хребетних тварин. Служать в основному для захисту фаланг пальців, а в ссавців, крім того, для активного захисту й нападу, а також для пересування, риття і т.д.

Паличка кишкова — умовно-патогенний збудник, широко розповсюджений у повітрі пташника, кормах, вмісті шлунково-кишкового тракту птахів.

Панміксична група — ізольована генетично різнорідна група, що вільно спаровується.

Папужий дзьоб (каліцтво ембріона) — нижня щелепа недорозвинена, а верхня частина дзьоба загнута донизу. Ця патологія виникає на 6-7-му добу інкубації.

Параметри — основні показники, які характеризують обсяг виробництва, кількісні і якісні показники продуктивності птиці, виробничих приміщень, техніки й механізмів, оцінки кормів, мікроклімату в приміщенні й т. інш.

Парне м'ясо — м'ясо після забою й обробки птиці, температура якого в товщі грудних м'язів вище 25 °С.

Партія – кількість яєць, які одноразово закладають у інкубатор.

Партеногенез — розвиток ембріону в перші години з незапліднених яєць. Спостерігається у індичок.

Патогенність — здатність мікробів викликати інфекційну хворобу.

Патологія — наука, що вивчає хворобливі процеси в організмі.

Патолого-анатомічний контроль розвитку зародка - аналіз порушень у будові зародка, що виникають під впливом несприятливих зовнішніх факторів.

Патрана — тушка птиці, у якої вилучені всі внутрішні органи, голова по другий шийний хребець, ноги по заплесневий суглоб, шия (без шкіри).

Перемінне - освітлення шляхом чергування певного рівня освітлення і різного кольору світла протягом однієї доби.

Переривчасте - освітлення пташника шляхом неодноразового чергування періодів світла і темряви в пташнику протягом однієї доби.

Пеньок пера — рогове утворення шкіри птиці, що розвилось в період початку росту пера з пір'яного зачатка до утворення опахала.

Перешпарка тушки — дефект, що характеризується злущуванням епідермісу шкіри тушки птиці у вигляді зняття поверхневого шару шкіри з окремих ділянок тушки.

Переярка — самка птиці другого року несучості.

Перистальтика — хвилеподібні ритмічні скорочення стінок порожніх трубчастих органів (шлунка, кишечника, яйцепроводу), що сприяють просуванню їх вмісту (корму, хімуса, яйця, яке утворюється).

Перо птиці — рогові утворення шкіри птиці, що покривають більшу частину тіла і утворюють оперення. Найбільш складне по будові контурне

пiр'я, яке складається з порожнистого стрижня, занурена в шкіру частина якого називається очинком, а верхня, до якої прикріплені опахала, - стовбуром. Видозмінами контурних П. є пухові й ниткоподібні П., пух і щетинки.

Перозис — деформація гомілки, стегнової, плечової і ліктвової кісток, плесни й суглобів. П. спостерігається при нестачі в раціоні марганцю, цинку, холіну, біотину, рибофлавіну, фолієвої кислоти.

Перо-пухова сировина — оперення, отримане при общипуванні забитої птиці.

Перспективний план племінної роботи — документ, який включає систему заходів, спрямованих на поліпшення племінних і продуктивних якостей певної породи на встановлений строк.

Питома маса яйця (щільність) — маса одиниці об'єму (яка становить 1,075—1,095 г/см³). При зберіганні яєць щільність знижується.

Питома щільність посадки — кількість живої маси птиці (кг), вирощеної на 1 м² площі.

Пігментація — зовнішня вираженість спадкових ознак, яка характеризується зосередженням в епідермісі та пір'ях речовин меланінової та каротиноїдної природи.

Підлогове утримання — утримання птиці з використанням підстилкового матеріалу, сітчастої або планчастої підлоги.

Підприємець — людина, яка готова іти на ризик нововведення, зміни в організації; регулює процес утворення нового; несе фінансову, моральну й соціальну відповідальність; отримує грошовий прибуток і задоволення від досягнутого; розширює власну справу шляхом вкладення додаткових фінансових коштів і включення матеріальних цінностей.

Планування — вид управлінської діяльності (трудових процесів), який визначає перспективу й майбутній стан організації (підприємства), шляхи й способи його досягнення.

Планований ефект селекції птиці — приріст показника певної ознаки у кожного покоління птиці, що розраховується як добуток селекційного диференціала й коефіцієнта спадковості ознаки.

Племінний птахорепродуктор — суб'єкт підприємницької діяльності, що спеціалізується на виробництві племінної продукції для одержання батьківських форм гібридів або гібридної птиці певного кросу.

Племптахозавод — підприємство по відтворенню птиці різних ліній і порід, підтримці й удосконалюванню її племінних, продуктивних якостей і виробництву прабатьківських форм.

Племптахорепродуктор першого порядку (ППР-1) — племінне господарство, яке працює із прабатьківськими формами кросу або окремими породами, здійснює їхнє схрещування згідно відповідних схем, одержує батьківські форми й реалізує їх репродукторам другого порядку.

Племптахорепродуктор другого порядку (ППР-2) — племінне господарство, яке працює з батьківськими формами кросу й шляхом їхнього схрещування одержує племінну продукцію (фінальний гібрид), який реалізує виробникам харчових яєць або м'яса птиці.

Плодючість — кількість молодняку, отриманого від самця або самки за період племінного використання.

Підморожене м'ясо — м'ясо птиці, температура якого в товщі грудних м'язів становить мінус 2-3 град. С.

Підшкаралупна оболонка яйця — щільне еластичне утворення, через яке проникають гази, вода й розчинні мінеральні з'єднання.

Поведінка — цілеспрямована діяльність цілого організму у взаємодії з навколишнім середовищем, яка направлена на задоволення біологічних мотивацій, які мають прояв у різній ступені активності функціональних систем організму.

Повітроносні мішки — порожнини (ємності) з найтоншими стінками в організмі птиці, з'єднані із бронхами й заповнювані повітрям при вдиху птиці.

Повітряна камера яйця — порожнина в тупому кінці яйця між внутрішньою й зовнішньою підшкаралупними оболонками, заповнена повітрям (найменша у свіжознесених яйцях).

Повітрообмін - заміна брудного повітря пташника чистим зовнішнім.

Повнораціонний - комбікорм, який повністю забезпечує потребу птиці в енергії, поживних та біологічно активних речовинах без додаткового згодовування інших кормів та мікродобавок.

Податки — обов'язкові платежі в бюджет, які вилучає держава з фізичних і юридичних осіб.

Поділ — один зі способів розмноження клітин і одноклітинних організмів — найпростіших. Процес П. супроводжується специфічними глибокими змінами в ядрі. Розрізняють непрямий (складний) П., або мітоз, і редуційний П., або мейоз.

Поживність — показник фактичного вмісту усіх необхідних речовин комбікорму, необхідних і достатніх для росту, розвитку та забезпечення продуктивності птиці.

Поєднувальні — лінії, при схрещуванні яких у потомства проявляється ефект гетерозису.

Покривне — покривне, махове й рульове пір'я, що покриває всю поверхню тіла птиці. Вони складаються із твердого стрижня й опахала (щільної твердої пластинки).

Полікрос - популяції, які створені при використанні вільного парування птиці декількох ліній або порід.

Поліплоїдія — кратне галоїдному набору збільшення хромосом у клітині (3n, 4n і більш).

Помісна птиця — гібридна птиця, отримана в результаті схрещування порід або породних груп, або популяцій.

Популяція — Багато чисельна група птиці одного виду, яка має риси фенотипічної подібності та розходжень, вільно розмножується на визначеній території в природних умовах.

Порода — являє собою велику внутрішньовидову групу птиці (не менш 40 тис. курей або 15 тис. особин інших видів), що має загальну історію, розвиток й походження, спільні вимоги до технології виробництва і природних умов.

Пори в шкаралупі — дрібні овальні або круглі отвори на поверхні шкарлупи.

Потокова технологія виробництва продукції птахівництва — сукупність прийомів, операцій і методів, що виконуються у певній послідовності і необхідних й достатніх для одержання готової продукції птахівництва (яйце, м'ясо і т.д.).

Потужність птахофабрики по виробництві харчових яєць — середньорічне поголів'я курей-несучок промислового стада, яке визначається як частка від ділення числа кормоднів за рік на число календарних днів у році.

Початкове – поголів'я птиці (несучок), яке приймається, наприклад, на 1 січня.

Препіотики — органічні сполуки невеликої молекулярної маси - олігосахариди, органічні кислоти, які сприяють розвитку корисних мікробів і перешкоджають розвитку шкідливих мікроорганізмів.

Премікс — однорідна суміш подрібнених до необхідного розміру мікродобавок і наповнювача, складена по науково обґрунтованому рецепту. Її використовують для збагачення комбикормів і білково-вітамінних добавок.

Прибуток — сума, на яку сукупні доходи перевищують сукупні витрати в організації (підприємстві) за певний період.

Прижиттєвий контроль в інкубації — спостереження за станом і розвитком живого зародка в яйці (без розкриття). Для просвічування яйця використовують овоскоп.

Примусова линька — линька птиці, викликана штучно. Існують три методи линьки — зоотехнічний, гормональний і хімічний.

Припікання — процедура, яку здійснюють відокремленням шпор самця електротермокаутером для запобігання травмування самок при спарюванні.

Приріст – нарощування живої маси за певний період.

Природне – освітлення птиці через вікна сонячним світлом.

Препіотики — являють собою корисні мікроорганізми, що входять до складу кишкового біоценозу, але не в достатній кількості.

Прогнозування — різновид планування, згідно якого використовується накопичений досвід і припущення з метою передбачення майбутнього.

Продуктивність — кількість продукції, отриманої від сільськогосподарської птиці за певний період (несучість, вивід молодняка, плідність, середньодобовий приріст і т.д.).

Продуктивність праці — показник ефективності використання трудових ресурсів, який обчислюється кількістю продукції (у натуральному або грошовому вираженні), зробленої одним працівником за певний період (година, день, місяць, рік).

Пролактин — гормон передньої частки гіпофіза — сповільнює утворення фолікулостимулюючого гормону.

Проміри — визначаються виміром відстані між місцями взяття промірів, виражаються в см (довжина тулуба, ширина й глибина грудей, довжина кіля і т.д.).

Промислове — стадо яєчних курей, яке використовують для виробництва харчових яєць, або поголів'я молодняку м'ясних видів птиці (курчат, індичок, качок, гусей), яке використовують для виробництва м'яса.

Проникність шкарлупи — проходження газів і водяних парів через пори в шкарлупі й підшкарлупній оболонці.

Просте селекційне гніздо птиці — група птиці, що складається із самця й підібраних до нього самок однієї лінії.

Протеїн (білок) — білки, що складаються із амінокислот.

Процефалія — недорозвинення нижньої щелепи, каліцтво ембріона, що виникає на 2- 3-ю добу інкубації.

Пружна деформація яйця — величина прогину шкарлупи яйця в місці прикладання певного вантажу (виміряється приладом ПУД-1, ПУД-2, ПУД-2-Е в межах 12-60 мкм).

Птахівництво — галузь тваринництва, що займається розведенням с.-х. птиці (курей, качок, гусей, індичок і ін.) для одержання висококалорійних продуктів харчування — яєць і м'яса, а також коштовної сировини для легкої промисловості — пуху й сировини. Відходи від забою птиці й інкубації використовуються для виробництва високопоживного борошна для відгодівлі птиці.

Птахомісце — умовна кількість площі пташника, що доводиться на кожну особину птиці при повному завантаженні приміщення.

Птахофабрика - вузькоспеціалізоване підприємство по виробництву харчових яєць та м'яса.

Птахоферма — підприємство, що займається виробництвом птахівницької продукції з використанням кормів власного виробництва.

Птиця домашня — птиця, приручена людиною для господарських цілей (заради м'яса, пуху, пера — кури, гусаки, качки, індички, цесарки й ін.).

Пташиний внутрішній жир — жир-сирець черевної порожнини тушки птиці.

Пташиний жир-сирець — жирова тканина, отримана при переробці тушки птиці.

Пташник — основний виробничий будинок птахоферм і птахофабрик для вирощування й утримання с.-г. птиці. Тип П. визначається залежно від виду й віку птиці, системи утримання й господарського використання. У П. обладнають водопровід, каналізацію, опалення, вентиляцію, встановлюють апаратуру для створення мікроклімату й комплектують технологічним устаткуванням для механізованих і автоматизованих виробничих процесів.

Пташник-Випробувач — пташник, призначений для індивідуальної або групової оцінки селекційної птиці.

Пташине масло — масло, отримане із пташиного жиру-сирцю шляхом витоплювання й рафінації.

Пташиний потрух — печінка, серце й м'язовий шлунок.

Пташині субпродукти — оброблені продукти патрання й розділення тушки птиці: потрух, шия, голова, ноги й крила.

Птерилії — ділянки тіла птиці, покриті пір'ям.

Птиця — клас хребетних тварин, представники яких характеризуються тим, що тіло їх покрите пір'ям і передні кінцівки видозмінені в органи для польоту (крила).

Пуга - порожнина в тупому кінці яйця (або в іншому місці) між внутрішньою та зовнішньою підшкаралупними оболонками, заповнена повітрям.

Пуллороз — захворювання, що викликається бактеріями із сімейства сальмонел і передається від дорослих курей потомству через інкубаційні яйця.

Пух — рогове утворення шкіри птиці, що складається із сильно вкороченого або майже непомітного стрижня, і має м'які, не скріплені між собою променеподібно розбіжні борідки.

Пухопероїди — комахи, що паразитують на шкірних покривах птиці, які спричиняють випадання пір'яного покриву, сверблячку й поразку шкіри.

Р

Раціон — набір різних кормів, що забезпечує добову потребу птиці в обмінній енергії, поживних і біологічно активних речовинах (г/гол, у добу).

Режим інкубації яєць — оптимальні умови середовища (температури, вологості, швидкості руху повітря, концентрації шкідливих газів і т.д.), які створюють в інкубаторі, і які відповідають вимогам ембріона на всіх етапах його розвитку.

Ремонтний молодняк — молодняк с.-г. птиці, який вирощений для заміни дорослого поголів'я.

Рецепт – перелік кормових компонентів комбікорму в кількісному відношенні.

Рецесивна — селекційна ознака, відступаюча або зникаюча.

Реципрокна – селекція птиці, основою якої є схрещування півнів і курей двох ліній між собою, виявлення кращих, а потім повернення їх в лінію для виведення лінійного молодняку.

Ринок інформації — сукупність економічних відносин, що стосуються купівлі-продажу інформаційних послуг, збору, обробки, систематизації інформації, і її продаж кінцевому споживачеві.

Ритм – Частота повторення циклів відкладання яєць.

Ріст — збільшення маси й розмірів організму або його органів. Може бути рівномірним або ж одні частини тіла ростуть швидше інших, так що пропорції його у період росту змінюються.

Родина – група птиці, яка складається з самця, самки та їх потомства.

Розведення – відбір і підбір особин птиці для спарювання з метою досягнення кінцевої мети.

Розвиток — процес кількісних і якісних перетворень організму з моменту зародження до кінця життя.

Розморожене — відтале м'ясо птиці (до температури в товщі грудних м'язів мінус 1 °С і вище).

Розсипний - комбікорм у вигляді однорідної суміші кормових компонентів та мікро добавок.

Рослинного - якого походження є корми, які вирощують на землі.

Ротація — прийом, заснований на періодичній зміні півнів при спарюванні з постійною групою курей.

Ротова — порожнина між верхньої й нижньої щелепами дзьоба (у птиці немає зубів).

Рудиментарні органи, рудименти — недорозвинені органи, що були в предків організму в розвиненому вигляді, але втратили своє значення в процесі історичного розвитку; наприклад, мала гомілкорова кістка в птахів.

Рульове — пір'я, яке утворює хвіст птиці, прикріплене до останнього хвостового хребця.

С

Сальмонельоз — захворювання всіх видів тварин і птиці, що спричиняється бактеріями сімейства сальмонел і може передаватися через інкубаційні яйця.

Самосортування комбікорму — порушення однорідності змішування розсипного комбікорму в процесі транспортування або його роздачі птиці.

Санація – цілеспрямовані ветеринарно-санітарно-профілактичні заходи по обеззаражуванню приміщень та оздоровленню умов для розміщення і утримання нової партії птиці.

Свіже — м'ясо птиці без ознак псування, що обумовлені органолептичними, хімічними й мікробіологічними методами.

Свіжа перо-пухова сировина — перо-пухова сировина без ознак псування, зміни кольору і морфологічної структури пера або пуху.

Світло – фактор зовнішнього середовища, що являє собою електромагнітні хвилі і використовується у птахівництві для регуляції яєчної продуктивності.

Світловий режим — світлові умови зовнішнього середовища, що включають тривалість, освітленість, довжину хвилі світла (тобто його колір) і періодичність освітлення, його диференційованість.

Сексування — визначення статі у добового молодняку сільськогосподарської птиці за фенотиповими ознаками (кольору пуху, швидкості росту махового пір'я).

Селекційна робота — комплекс заходів, що включають оцінку птиці, добір і підбір її по фенотипу, генотипу з метою вдосконалювання існуючих ознак і створення птиці з новими корисними якостями, вираженими узагальнюючим індексом.

Селекційник — пташник для утримання селекційної птиці, що перевіряється по якості потомства.

Селекційне гніздо — група птаці, що складається із самця й підібраних до нього самок з метою перевірки їх по якості потомства й для розмноження перевірених.

Селекційне стадо — поголів'я самців і самок вихідних ліній птаці, оцінюваних по якості потомства для подальшого вдосконалювання ознак, і їх потомства.

Селекційний диференціал — різниця між середнім значенням ознаки птаці, відібраної для відтворення, і середнім значенням цієї ознаки всієї групи птаці.

Селекційний центр (асоціація) по породі (далі СЦП) - вид організації по племінному тваринництву, що здійснює діяльність по науково-методичному, сервісному й інформаційному забезпеченню селекційно-племінної роботи з конкретною породою тварин (птахів).

Селекційний центр по птахівництву — головна установа (підприємство), що координує ведення селекційно-племінної роботи певної галузі тваринництва в певному регіоні. До основних завдань С.Ц. ПП. відноситься: розробка нових і вдосконалювання існуючих методів і прийомів селекції, селекційних програм; створення й удосконалювання порід, ліній і кросів птахів; збереження, оцінка й використання генофонду птахів, випробування й відтворення кросів, завезених з інших країн, і т. інш.

Селекція по індексах — селекція, заснована на доборі птаці з комплексу ознак.

Селекція — наука про вдосконалення спадковості птаці в вигідному для людини напрямку.

Середнє — поголів'я, визначене відношенням кількості кормо-днів до кількості календарних днів у періоді.

Середньодобовий приріст — показник збільшення живої маси молодняку за добу, за оцінюваний період вирощування (відношення абсолютного приросту за період до кількості днів у ньому).

Середня — маса яйця, визначена відношенням загальної маси яєць, що враховуються, до їхньої кількості.

Серотонін – гормон епіфізу, пов'язаний з фотоперіодизмом і секреція якого підсилюється у світлий період часу.

Серце — центральний орган кровоносної системи в більшості багато-клітинних тварин. Ритмічними скороченнями обумовлює рух крові по судинах — кровообіг. У птахів і ссавців С. чотирикамерне (2 передсердя й 2 шлуночка), і венозна й артеріальна кров не змішуються.

Сережки — шкірні вирости на голові в деякої птаці (вторинні статеві ознаки).

Серозна оболонка — тимчасовий орган у яйці, який утворюється в період ембріонального розвитку зародка, при зрощенні країв амніотичної складки (слугує тимчасовим органом дихання).

Синтетична — лінія птаці, отримана в результаті схрещування декількох ліній, декількох порід, або декількох популяцій.

Сирий протеїн — загальна кількість азоту, що вміщується в білках, амінокислотах і амідах корму. Визначається множенням вмісту азоту на коефіцієнт 6,25.

Сідало — горизонтально закріплені планки, на яких птиця розміщується на відпочинок.

Сільськогосподарська — домашня птиця, яку розводять з метою одержання від неї яєць і м'яса. До с.-г. птиці відносяться кури, качки, гуси, індички, цесарки, перепели, голуби.

Сімейство — група птиці, що складається із самця і самок, що спаровуються з ним, і їх потомства.

Солярій — обгороджений майданчик невеликих розмірів, розташований уздовж пташника й призначений для інсоляції птиці.

Спарювання — процес, попередній заплідненню, який забезпечує зустріч жіночої та чоловічої гамет у статевих шляхах птиці і здійснюється природним шляхом.

Сперматогенез — процес утворення сперматозоїдів (чоловічих статевих клітин). У процесі С. розрізняють чотири періоди: розмноження, росту, дозрівання й формування.

Сперматоцити — чоловічі статеві клітини в період росту й дозрівання.

Спермії — статеві клітини самців птиці, які приймають участь в заплідненні самок.

Стать — окрема складова зовнішньої будови тіла птиці

Статева зрілість — визначається віком знесення першого яйця у самок і появою сперми в самців. У курей статева зрілість наступає у віці 4,5-6 міс., у качок -5,5-6 міс., у гусей — 7-8 міс., індиків — 7-8 міс., страусів — 2-3 роки.

Статеве співвідношення — кількість самочок, яка припадає на одного самця. Цей показник розраховують для одержання оптимальної кількості біологічно повноцінного потомства (кури яєчних кросів — на 1 півня :10-15 курочок, м'ясних кросів — 1:9-10; індички — 1:10; качки легких кросів — 1:6-7; важких кросів — 1:4; гусаки -1:3; переспівала — 1:2-3; цесарки — 1:4-10).

Старка — самка птиці третього й більшого року життя.

Стафілокок — захворювання тварин і птиці, яке спричиняється умовно-патогенними мікробами — стафілококами, що перебувають у повітрі, навколишньому середовищі й кормах.

Стрижень — тверда осьова частина пера птиці.

Стерильність — втрата організмом можливості продукувати життєздатні гамети.

Стрептокок — захворювання тварин і птиці, яке спричиняється бактеріями стрептококами.

Стрес — напружений стан організму, що виникає під впливом різних факторів і проявляється загальними пристосувальними змінами в органах і системах.

Структура раціону — процентний вміст зернових, білкових, вітамінних і мінеральних кормів.

Стручкоподібний – вид гребеню, який складається з трьох маленьких зубчастих пластинок, які виходять з основи і зрослися між собою.

Сухий – тип годівлі курей на великих птахофабриках з повною механізацією роздачі корму

Сухі яєчні продукти — порошкоподібні або гранульовані продукти, виготовлені з яєць шляхом зневоднювання

Схема закладки яєць — планований графік розміщення партій яєць птиці в інкубаторі (у певному порядку).

Схрещування – спарювання особин, що належать до різних порід.

Т

Терморегуляція — сукупність складних фізіологічних процесів у птиці, що підтримують постійну температуру тіла. Т. здійснюється шляхом зміни інтенсивності теплотворення й тепловіддачі через шкіру, дихальні шляхи в різноманітних умовах середовища.

Технологія — комплекс взаємозалежних і взаємообумовлених операцій, методів і заходів, виконуваних у певній послідовності й необхідних для одержання кінцевої продукції.

Тип годівлі — метод підготовки кормів до згодовування. Існують сухий, вологий і комбінований типи годівлі.

Товщина шкарлупи — товщину шкарлупи (мм) визначають шляхом розрахунків середніх величин трьох ділянок (на гострому, тупому кінцях і середині яйця) і розподілом їх на три.

Товарне – яйце, отримане від несучок, що утримуються без самців.

Токсини – з'єднання бактеріального, рослинного або тваринного походження, які при попаданні в організм птиці можуть визвати її отруєння, гибель або захворювання.

Топкрос – схрещування самців інбредних ліній з самками, що не є родичами лінійній птиці.

Тостування — волого-теплова обробка соєвого шроту, сої й інших кормів в екструдерах, експандерах і інших агрегатах.

Транспортування добового молодняка — переміщення молодняка після виводу (інкубаторію) до місця його вирощування (пташник) при дотриманні температурно-вологісного режиму.

Тривалість - період від закладки яєць в інкубатор до вибірки обсохлого молодняка.

Тумак — інкубаційне яйце, яке не просвічується при овоскопуванні. Воно уражене патогенними грибами в результаті антисанітарного стану підстилки в гніздах.

Тунельна вентиляція — наскрізний прохід свіжого повітря через пташник (по поздовжній осі).

Тушка — свіжозабиита птиця, з якої вилучене оперення.

У

Убрання птиці (статевозрілої) — сукупність кольорових і структурних ознак оперення (забарвлення й форма пір'я).

Утворення яйця — процес нашарування на жовток білка й шкарлупи в яйцепроводі несучок. Час утвору яйця становить від 17 до 27 годин (залежно від виду птиці).

Утилізація трупів — переробка трупів на м'ясо-кісткове борошно.

Ф

Фабрицієва сумка — сліпий відросток верхньої стінки клоаки птиці. Ф. с. добре розвинена до настання статевої зрілості. Названа по імені італійського вченого Дж. Фабриція (1618).

Фагоцитоз — активне захоплення й переварювання живих і неживих часток особливими клітинами (фагоцитами) багатоклітинних тварин. Ф. — захисне пристосування організмів. Ф. був відкритий І.І. Мечниковим в 1882 г.

Фазова – годівля птиці в залежності від періодів росту або несучості.

Фасоване м'ясо — патрана тушка птиці або її частина в харчовій тарі із вказівкою маси (нетто).

Фауна — тваринний світ; сукупність усіх видів тварин. Тварини можуть поєднуватися за систематичною ознакою. Наприклад, Ф. птахів — орнітофауна, за територіальною ознакою (Ф. Росії, Ф. України, Ф. Білорусі), за часом, у який вони жили (Ф. крейдового періоду), і по інших ознаках.

Фенотип — сукупність усіх ознак особини (її зовнішній вигляд), що є результатом взаємодії між генотипом і середовищем.

Ферменти, ензими — складні білкові сполуки, що утворюються в живих тілах і прискорюють хімічні процеси в них. Ф. беруть активну участь в обміні речовин. Особливістю Ф. є висока специфічність.

Фізіологічні методи контролю повноцінності годівлі — включають визначення в крові вмісту гемоглобіну, еритроцитів, лейкоцитів, вміст внутрішнього й листового жиру, стану шлунково-кишкового тракту, органів розмноження, виділення, шкіри, пір'яного покриву й органів дихання.

Фолікул – продукт роботи яєчника, в якому утворюється яйцеклітина.

Формування тушки — надання тушці птиці форми, зручної для упакування й поліпшення її товарного виду.

Фронт годівлі — довжина годівниць, що припадає на кожну птицю (см/гол.).

Фронт напування — довжина поїлки, що припадає на кожну птицю в (см/гол), або кількість птиці на одну ніпельну поїлку.

Фунгіцид — препарат, що володіє властивістю інактивувати патогенні гриби в організмі птиці, комбікормах, на шкарлупі яєць і інших об'єктах.

Х

Хвороби — хвороби птиці приносять значні збитки галузі птахівництва. Щорічно в Росії від інфекційних захворювань гинуть три й більш відсотків поголів'я птиці. По етіологічним ознакам хвороби птиці поділяються на інфекційні (бактеріальні й вірусні), інвазійні й незаразні.

Хлуп — нижня частина тулуба. Х. повинен бути м'яким, добре опереним. Основою Х. служить грудна кістка.

Холодильний опік тушки — дефект, що характеризується місцевим висушуванням поверхневого шару шкіри мороженої тушки птиці з появою характерних світлих плям на шкірі.

Хромосоми — само відтворювальні ядерні структури; носії генів або генетично активних локусів. У кожній клітині будь-якого організму міститься певне число Х. (каріотип). Соматичні клітини характеризуються диплоїдним набором хромосом, а статеві — гаплоїдним набором хромосом.

Ц

Цикл несучості — кількість яєць, знесених несучкою без інтервалу, тобто підряд. Цикли можуть становити від одного до декількох яєць. Відомі випадки знесення куркою двох яєць у добу.

Циклопія — одноокість (око розташоване над дзьобом), каліцтво ембріона, яке виникає на 2-3-ю добу інкубації.

Цитробактерії — бактерії, що продукують пігмент лимонно-жовтого кольору — цитринін.

Цівка — лежачий за гомілкою відділ задньої кінцівки птиці. Ембріонально Ц. виникає в результаті зрощення кісток плюсни й нижнього (дистального) ряду кісток передплюсни.

Цікавість — поведінкова реакція, що виражається в прояві птицею інтересу до всього, що зустрічається в середовищі її проживання.

Ч

Чистопорідне – Розведення птиці у межах однієї породи.

Ш

Швидкоопірювані курчата — курчата аутосексних кросів, у яких до моменту виводу первинне махове пір'я довше покривних.

Широкогабаритний пташник — приміщення для утримання птиці шириною більше 18 м.

Шкаралупа – гладка, тверда вапняна оболонка яйця.

Шпарка — теплова обробка знекровленої птиці гарячою водою або пароповітряною сумішшю з метою послаблення тримання пера в шкірі птиці.

Шпори – парні статі будови тіла півня, які знаходяться на ногах.

Штучне – освітлення, яке використовуються у пташниках без вікон.

Щ

Щільність - кількість птиці, розміщеної на кожному квадратному метрі площі підлоги або клітки.

Ю

Ювенальна линька — линька птиці, при якій відбувається зміна первинного пір'яного покриву на постійний.

Юридична відповідальність — дотримання конкретних державних законодавчих актів, інструкцій, положень, які визначають границі, норми для функціонуючої організації.

Я

Яєчна маса — суміш яєчного білка й жовтка в природній пропорції, відділена від шкарлупи яйця.

Яєчна порода — порода птиці, основною метою розведення якої є одержання яєць.

Яєчник — орган, у якому кожна яйцеклітина прикріплена ніжкою, що з'єднує судини з яєчником (у вигляді грони винограду).

Яєчні продукти рідкі — яєчний меланж, яєчний жовток і яєчний білок у рідкому стані без розведення або згущення.

Яєчні продукти — продукти, придатні для вживання в їжу й містять складові частини розкритих яєць.

Яєчний білок — звільнена від шкарлупи й жовтка однорідна білкова маса.

Яєчний жовток — звільнена від шкарлупи й білка однорідна жовткова маса.

Яєчний зуб — зачаток дзьоба в ембріоні, що розвивається (8-а доба інкубації яєць курей).

Яєчний меланж — перемішана яєчна маса.

Яєчний морожений білок — перемішаний заморожений яєчний білок.

Яєчний морожений жовток — перемішаний заморожений яєчний жовток.

Яєчний морожений меланж — перемішана заморожена яєчна маса.

Яєчний порошок — висушена яєчна маса у вигляді порошку.

Яєчний сухий білок — висушений яєчний білок.

Яєчний сухий гранульований продукт — висушена яєчна маса у вигляді гранул.

Яєчний сухий жовток — висушений яєчний жовток.

Яєчний ферментований порошок — ферментована й висушена яєчна маса у вигляді порошку.

Яйце — статеві клітина зі складною і високо диференційованою структурою, покритою шкаралупою.

Яйця класу «А» — харчові яйця, призначені для експорту, строк зберігання не перевищує 28 днів при температурі не нижче 5 °С и не вище 15 °С.

Яйця класу «В» — столові яйця, призначені для експорту, строк зберігання при температурі від 0 до 20 °С не більш 25 днів, не враховуючи дня знесення яєць.

Яйця охолоджені — харчові яйця, які зберігали в холодильнику при температурі від мінус 2 до 0 °С не більш 90 днів.

Яйця екстракласу — свіжі харчові яйця, призначені для експорту, строк зберігання не перевищує 9 діб при температурі не нижче 5 °С и не вище 15 °С.

Яйцепровід — шлях, по якому проходить яйце. Яйцепровід птиці являє собою довгу звиту трубку. У яйцепроводі розрізняють наступні відділи: лійку, білкову частину (власний відділ яйцепроводу), перешийок, матку й піхву.

Яйцекладка — здатність птиці (самки) до відкладання яєць із настанням статевої зрілості організму.

Яйцемаса — загальна маса яєць, знесених за певний проміжок часу (кг).

Яйцепродукти — продукти переробки яйця.

Для нотаток

Для нотаток

